

Republic of Namibia

MINISTRY OF EDUCATION, ARTS AND CULTURE

NAMIBIA SENIOR SECONDARY CERTIFICATE (NSSC)

KHOEKHOEGOWAB FIRST LANGUAGE SYLLABUS

ORDINARY LEVEL

SYLLABUS CODE: 6098

GRADES 10 - 11

FOR IMPLEMENTATION IN 2019
FOR FIRST EXAMINATION IN 2020

Ministry of Education
National Institute for Educational Development (NIED)
Private Bag 2034
Okahandja
Namibia

© Copyright NIED, Ministry of Education, 2017
NSSC Khoekhoegowab First Language Syllabus Ordinary Level Grades 10 - 11

ISBN: 978-999/6-66-67-9

Printed by NIED

Publication date: 2018

1

!KHŌ#GĀB

1. #Gae#gui#gās.....	1
2. !Aromas.....	2
3. !Âubasendi.....	2
4. Hālaro ra #ans	3
5. !Khā!khāsen!khō#gāb.....	4
5.1. !Hoas tsī !Gās	4
5.2. Khomais tsī Xoas.....	8
6. !Hara!âis.....	15
6.1. !Haralâillgūbadi.....	15
6.2. !Gaellares !haralâillgūbadi tsī lamllares dib.....	16
6.3. !Âi#hawexoa!gālgās.....	17
6.4. !Âilgora!gāDaollgaub.....	23
6.5. Xratga Xoalgālgās.....	24
A #Âkhaob: Hoalnā-aixa Kōlgās #Haweb – !Khō!namis (1ro Dî#haweb).....	26
B #Âkhaob: Hoalnā-aixa Kōlgās #Haweb – Daollgauba Xoas !Axasin (1ro Dî#haweb).....	27
C #Âkhaob: Kōlgās #Haweb Garu-a Xoas !Axasin (2lî Dî#haweb).....	29
D #Âkhaob: Kōlgās !Gora!gā rase !Ereams !Khomailâs dis (4lî Dî#haweb).....	30
E #Âkhaob: Daollgaus Skoli tawa ra dîhe kōlgās laroma (4lî & 5lî Dî#haweb).....	31

1. #GAE#GUI#GĀS

Namibiab Senior #Haweb (Namibia Senior Secondary Certificate - NSSC) di !khā!khā#gaekhāib ge #Am Sekondere !Gau!nā#haweb khaolga ra sao !gam kurin !khā!khā!āb di !āis !aroma a #gaekhāisa. Nē !khā!khā#gaekhāib ge !nāti a #gaekhāisa !b #gaolkhādi *!Khā!khā!khō#gāb !Gapi Sekondere Skoll!gau!nās* didi hā !Hao!nāsi !Āidi, !Hara!āidi tsi !Gau!gau#khanigu di !Nans (NEACBs) xa !khō!gāhe hādi ai diloaloa. Nē Namibiab Senior Sekondere #Haweb Hoa!nā-aixa !Harib (NSSCOB) tsi Namibiab Senior Sekondere #Haweb !Gapi !Harib (NSSCHi) tsi!kha ge #gui !gūbadi tsi !hara!āis !āubasende ra !goragu, xawes ge !āisa NSSCHi di saogub !nā !gaisa HOA!NĀ-AIXA #habasib tsi !gamsib !nā !khō#gāhe hā. Nē !arosen ra #gaolkhādi NSSCHi didi ge khoratui!b !khā!khāsen!khō#gāb dib, !arosen ra !gomsib !harib xoa!ādi dib, xoa!gaub tsi #gaolkhādi xoahe ra !gui#amdi dib, !nāsase HOA!NĀ-AIXA !khā!khāsens xoa#ans dis tsi #gaolkhādi !hara!āis #an#uisaodi didi !nā ra hōhe. Nē !khā!khā#gaekhāib Khoekhoegowab dib ge hoa!nā-aixa !khā!khā#gaekhāib NSSCOB #Guro Gowagu di !khā!khā#gaekhāib di !harib #gaolkhādi ai ra diloaloase a #gaekhāisa.

Dana!ādi nē !khā!khā#gaekhāib didi ge:

- !Āubasendi
- !Khā!khā!khō#gāb
- !Hara!āis
- Xratga xoa!gālgās

Namibiab di Hoa!nā-aixa !Khā!khā!khō#gāb Daol!gaugu, hā Senior Sekonder !Gau!nās di !harib (Xrat 10 tsi 11) !aroma #gaekhāihe hāb tsi !khā soab ai skoli !auga hā !gau!nās !kha !guitikō !harode ra si!nāb, ūihāba !khō#gā hā !khā!khāsens !āse !b, ge !khā!khāsenao-i di !ō-aisasiba #an!gā tsi !khā!khāsenao-i ai !ammāisa !gau!nās di #āilgaub !kha ra !gū!lare.

NSSCOB #Guro Gowab !Khā!khā#gaekhāib ge 8 !gōagu !nōb hā A* !nōba xu G !nōb kōse hāb tsi 9!i xradti U !nōb hā #nūlgas ti ra #ābasenni hāga !khō#gā hā. A* !nōb ge hoa xratgu xa a !gapi tsi G !nōba hoagu xa a #am. U !nōb ge ra #ābasen !āixoa-ao-i #āuloa hā !gōaba ūhā tama G !nōba hōs !aroma ti.

Namibiab di Hoa!nā-aixa !Khā!khā!khō#gāb di !āubasendi ge ra !gūba ! di:

- #an!gā !khā!khāsens !aposa !gaugu tsi tanisen!gauga omkhāis !kha a dīxūxa tsi !khāti #ans tsi !khāsigu !khas tsi!na;
- aitsama #ansens tsi !nāu!ās tanisen!gaugu, !aposa !gaugu tsi #gomdi naun dide #gui gowan tsi !haodi hā!nā !hūhāsib !nā, ai!gū kai;
- khoesi#hanugu tsi !norasasib gowa#uisens diba !gōasa hōhō!nā;
- !nāti ! !nāb tsi !nāu!āsa !khā!khāsenao-i mā !n !ō-aisase mā#oa hā !hūbaisi !hōgu, kaise !haese ra dawa māsigu ā-i !hūbaib !nā hāgu hā ra khoesi-ūiba tsā!khāga !nāu!ā: AIDS, !hūbaib !nā ra nēsisa hō!āhe #haro#oa ra !gammi māsigu, #namipeb ta hīkākāhe tsi khao-oa !gaus, !khūsib !guikellhōbese a !gorasa !gaub, torogu ra khoratuisen tsi ra !arosen !gaub, texnoloxib di khoratuisens tsi !arosen ra !hū!ares;
- #an!gā #ans !kharaga !gaugu ai a hōhe !khā khamin !khā!khāsenao-i !gapi #ans di !khāsiga tsoa!nās, !nāu!ās tsi !gora!gās diga nī omkhāisa !nā #ansa !gāi#āu hāse sisenūs !aroma;
- ōa-am !khā!khāsenao-i !goa#ui tsi hōhō!nāsa !n !in di loasa !khāsiba si!nā tsi !gāi !gaub ai #namipeb, sāu!khāsib tsi !hūhāsib !harigu ai !in di !āsa !huru !khā.

!Nā-amaga gu ge Namibiab di !khā!khā#gaekhāiga !ēde nī mā !gao!gao tsi #hā#hāsa !khāsiga !kharaga !khā!khā!āgu !nā omkhāis !aroma. !Nāti ! !khāsiga ge !guri !lāra#uisase a omkhāihe !oa tsi māsiba xu māsib !ga a !kharaga !khā, !khā!khā!āba !oa. Gowab ge !oa * (!gamiros) !kha saosa !khāsiga omkhāis !nā !ā-e ra !huru.

- !Gōas !khāsiga
- !Hōa#harugugs !khāsiga*

- #An#ans lkhāsigu*
- IGomsina oresa hōbas lkhāsigu*
- Sorosi lkhāsigu
- Aitsama #gae#guisens tsī lNūgus lkhāsigu*
- Ūlāres tsī Sisenlāres lkhāsigu*
- Sisen tsī lKhālkhāsens lkhāsigu*
- IGoralgā tsī #Nubikhāi rase #āis lkhāsigu

2. IAROMAS

Gowa#gae#guilgaub ge Namibiab lñā #guro i ge ī is xa mûmûsase ge lkharkharahe lhûb ge a lñoras khaolgā, aillgaue da ga #hanullisen gowana māhe hā #aigu tsī gowan ra lhuru lāsa loa a kō-o. Nē lkharkharadi ge loalū hā sisen#uiba gowan di lgaunās ai nī ūhā tsīn ge gowab di lgaunā-aona lñā-amaga lasa lgoa#uidi xa nī māt-ai!āhe. lñā-amaga i ge a #hābasa, tare-i laroma di nē lkharkharade a hā !khaisa lñaulā tsī mā lasa lgoa#uidi a hā lkhā !khaisa #ansa.

lGaulnās ge Namibiab lñā garu a lgaub lñā hoallae ra ūhāhe lgamllaredi, tsoalñā ka lgoralgās tsī lasa dīlgauna hītsās tsīn ai a lgaolguisase, lkhā i as kōse lgapilgau tsī a #oa#amsa lgaunāsa Namibiab di !hūllina māsa ra lapollapo. Nē #ūsib tsī gagas lñā i ge #Guro Gowab lkhālkhā#gaekhāiga ra !amllarehe tsī sisenxa kaihesa Ministris xa, lñā !gāisib tsī lguitikōsib lgaunās diba !gāi!gāi!nās di !āubasens lkha. Nē !khaisa kō!gās tsī dī-unulnās nēsi ra sisenūhe lkhālkhā#gaekhāigu dis ge garu a lhaolnādi, hōgudi tsī sisenllaredi lkhālkhāsenaon, lgaunā-aon tsī lñi khoen hīa !gāi!gāibasende ūhān laegu hā !āubasendi lkhālkhā#gaekhāib dide sī!nās laroma ra dīhedi ai a !gao!gaosa.

Hoa!nā-aixa xoallguib gowab tsī !hao!nāsib dib ge 3lī tsī 19lī #Hanullarara Namibiab di !Hū#hanub dira ai a !gao!gaosa. #Guro Gowaga lguitikō #an!gāsa mās !aroma māsiga #nuwis hās xōlkhāb ge !arulī !Hū#hanuba hālaro rase lasa !ādi hīa gu nī nē gowaga Namibiab di lhūhāsib lñā ra lhurude ra mā. Nē hālaro ra lgui#amdi gowagu didi ge sao ra xūna !oa ra lñaellgaue a !gara!āhe lkhā:

- lgaunās di !gāi!gāba !oa gowaba lkhālkhā!nāgowab ase sisenūs
- #hanulligowab ase sisenūs lñi khami ī !harigu !aroma aillgaue, lkhariis administrasis, #hanumā#gaekhāis, #hanuba sisenxa kais, ts. lñ.
- #hā#hāsa !hoa#harugu-ū tsī !hao!nāsiba lgaī#ui-ūxūse.

Nē lgapiga mīhe hāsa !oa i ge lgam hoa!nā-aixa #āilgaukha ū!oasa ga a !gāi, lkhālkhā!khō#gāb di #gaekhāis tawa sisenūs laroma. #Guro #āilgaub ge !ās #Guro Gowab ra lhūlnāsi !harib ai lhurusa loa ra lñaellgau, lgamllīb ra lkhāgowā!hoa-aon lguin ra gowaba sisenū soab !oa lñaellgau hīa. lKhālkhā#gaekhāib ge lñā-amaga ra lguīsā, khoena hōhō!nāsa, īn lñi di #hunuma lguisigowan onan nī lgōasiba ūhāba lkhaisa naun tsīn lkha ra mūllaresense hoallae #āidi ān lñā ūhālgara. Nē tanisenlgaunōan ge lgāise lgau hā omkhāi ra lgaunās #namipeb māsīn ga a hāo, o lgui a lomkhāi kaihe lkhā.

3. !ĀUBASENDI

!Āubasendi ge lñaka a lguilāsa tsī NSSCO lāis #Gurogowab lkhālkhā!ās lgaunās di !aromade ra xoalgālgā. !Āubasendi ras ge īn lkhālkhāsenaona:

- lkhābahe #ōrisase, lgau rase, hōbē rase tsī #āibasens xa loa hāse !hoa ka xoa#harugusa
- lkhābahe lñaulā tsī lgau rase lgam, khomai, mū tsī hōlān ra xūn #ama lereamsa
- #gao#gao!nāhe lkhōaba gowaba xu lama tsī lkhara gowalgauga lgōalgāsa

- #gao#gao!nâhe in xoa#ans tsî !kharaga xoa!âna khomai tsî !gâiba !nâpaxû hõ
- mâikhâi tsî #gao#gao!nâhe !goralgâxa !naetigu, #nuwillkhâsigu tsî hõ!âsens !nae!khaide !lgambagus !naetib Namibiab !hûhâsib dib xa
- #gao#gao!nâhe hoa !hûbaisi !gomsiga ôalnâ tsî #hâ#hâsa !hûbaib di !nae!khaidi !nâ hâ #ansa hõsa
- !aro!nâ nau !khâ!khâsen!âdi !nân ûhâ #ansa, !khâsigu hoa!nâ-aixa sîsen#uib !aroman ûhâga omkhâis !kha (aillgause, !oelâs, !khõ!namis, !gora!gâs, xûna !gopelnõ tsî khamatsâba hõ!â, ama !khaide mâisaogu, mû#gâ!gauba mâi-ai!â, !khâ!hûisa #an#ui)
- !gailgai !i-aitsama hõ!âsensa tsî !nâ!â #ûgu, û!oasa tanisen!gaugu tsî #gomdi nau khoen didi hâ #gui gowagu tsî !haodi !an!lâre !nâ hâ !hûhâsib dide.

4. HÂ!ARO RA #ANS

Daollgauba !khâ!khâsens !aegu

Namibiab Senior #Haweb (Namibia Senior Secondary Certificate - NSSC) di !khâ!khâ#gaekhâigu ge #â!nâ!guib !khâ!khâsenaon 130 Daollgauba !khâ!khâsens irga !khâ!khâlâb hoab !aroma soagu ra !gam kurikha !aroma ûhâs dib ai ra #gaekhâihe, xawe nês ge Daollgaub !aroma !guisa. !Aegu #gaolkhâhe ra gu ge !khâti !nâ #namipeb mâsib tsî !gôan di aillâkam #ans tsî hõ!âsens !khâ!khâlâb dis !oa nî !kharaga. !Haolnâsi !Khâ!khâ!khõ#gâb !Gaolgaollgaunâs (NCBEs) ge ra #gaolkhâ !b nê !khâ!khâlâba !khaisa !gaunâkamagu 40 haigu digu !nâ 7 tsêdi di !gû#namib !nâ tsî !nani !gaunâkamagu 40 haigu digu !nâ 5 tsêdi di !gû#namib !nâ, !gam kurikha !nâ !gaunâhesa.

Aillâkam !khâ!khâsens

Aollguihe i ge ra !khâ!khâsenaon hâ ge !nai gowaba #guro gowab ase Junior Sekonder !Harib ai xrat 8-9 !nâ ûhâ in !guin nî mâ-amhesa nê !harib ai gowab !kha aillgûsa.

Aillgûs

Namibiab Senior Sekondere #Haweb Hoalnâ-aixa !Harib (NSSCOB) dib ge !khâ!khâsenaona !arufi hâ !khâ!khâsendi tamas ka io sîsenôas !kha aillgûsa ra !llkhâ kaiba. !Khâ!khâsenaon hâ C - A* kôse hâ xratga NSSCOB !nâ ra hõn ge !gâise a ai#homisa Namibiab Senior Sekonder #Haweb Hâlarora !Harib (NSCCAS) ai !khâ!khâsen!âde !kharu!kharu !khâ !aroma.

Huisenûxûn tsî ûloasa lom#khanin

Namibiab Senior Sekondere #Haweb Hoalnâ-aixa !Harib (NSSCOB) !khâ!khâ#gaekhâigu, di#hawen tsî !âis !nurigu ge hoa skolgu !ga ra sîhe. !Haralâis #khanin hoa !khâ!khâlâgu din ge hõhesa i apa skolgu !ga ra sîhe. Ûloasa !khâ!khâsens huisenûxûn ge Senior Sekondere lom#khanin !lama#gan#khanib skolgu dib !nâ a hõhesa.

5. KHĀKHĀSEN!KHŌ+GĀB

5.1. !HOAS TSĪ !GĀS

HOAINĀ-AIXA IGŪBADI !Khā!khāsenaon ge nī:	IŌ-AISA IGŪBADI !Khā!khāsenaon ge nī !khā in:
1. !gā ūitsamase #an#anhe ran !ga !kharagagu !aromadi !aroma #gui!nāgu !āna xu, aillg. !gae#hōadi, !nae-amdi, gowalīdi, !nurigu, !gam!laredi, #hōan, #hōa#gares #an#anxūn, !hoa#amdi	!gā !gōa!gās tsī !khoaba hōs !aroma (lgaipetsanadi, !nubullgae#hōan, ts. !n.) - dī!gaul!gau !nāulān go !khaisa - mū#an saol!gāgub, sisen#uib tsī !aromadi tsīna - sisenū tsī sisenxa kai !nāun go #an#ande !nāu!ā tsī !guilgui #an#ansa (!lgaumāi !guiti-īn tsī !kharagagun tsī xū-e harebe hān tsī harebe taman tsīna) - aimū!garu !hoahe go xūna xu a ī !khāna - sisenū !nāun go #ansa !gui-aide dī!loaloas !aroma, aillg. !nurib, lapemās - xoamāi !nāun go xūna xu
2. !gālī tsī !nāu!ā !gui#amde	!nāulā, #an#ui tsī !khā !gao!gaomīdi hīa mīmādi !nā hāde, aillg. - !gā!gā - !on#gai - māl!loagu - !gopelnō - !hoa#am
3. !gora !kharaga dī!nōan !laegu tsī !gau rase !eream	!eream #hanu tsī !gau hāse dīdi hīa ra !arulī hā #ansa #gao#kheredi ai - mū!ā !lī-aitsama ra !ereamsen dīde !eream !kharagagu dī!nōadi ai, aillg. !khā!hūixa tama, !khowa-amsa dīdi, “Ī” tsī “Hī-ī” ti hā tsī !amlamsa dīdi tsīn ai
4. !nāu!ā #an#andi hīa !kharaga!nāgu !khaina xu !ō-aisa !aromadi !aroma ōa#uihe hāde	- sisenū #āuloa hā gowa!hoalgaub tsī #ūsiba !gui-ais tawa ra !gause - mā mū#gālgauba !nāun go xūn ai !gao!gao hāse - ū mī!guiba !nāun go xūna xu tsī !gau#ui hā a !gaellares #āilgaugu !laegu hāsa !gopelnō tsī māl!loagu xūna !nuri amke-aibe xūn #ama - dī!gaul!gau hoal!nā-aixase i go !nāu!āsa gowa-ao-i go tare-e goro #āibasensa, !gau i hāpa !gau dana !kharagagu !hoalgaun xan ūhā hō!āsa

5.1. !HOAS TSÍ !GÂS (ra ailgû)

HOA!NĀ-AIXA !GŪBADI !Khā!khāsenaon ge nî:	!Ō-AISA !GŪBADI !Khā!khāsenaon ge nî !khā in:
5. !gau#ui !urus gowafis tamas ka io !hoa#harugus diba tsî lgora!gâ !nâun ra xûna	• !hûi#ui !gau ra lurul!khaide • !lâu!âgora gowa-ao-i di tsâsende • mû#an #âibasens, #ûsib, tsâsib tsî !hoa#am!khaidi tsîna • !hae !hoa-ao-i ra #âibasen !gauba tsî mîlguiba ū !nâs #ama • #gae#ui #âibasensa !nâun go xû-i ai !gao!gao hâse • !gorasa di !nâun go xûn xa #hâ#hâsa tsî #hâ#hâsa taman !laegu • !khom#am !nâun go !gam!laredi, #hōa#garedi, tsî#hōa#garedi, !khomailân, !gae#hōan tsî #an-tsî-hōlâdi #ama • di !gau hâ tamas ka io !gora!gâ ra !khom#amde
6. mǎ!kharu #an#andi tsî #âilgaugu tsîna	• ūitsamase !hao !hoallaredi !nâ • !khōdana tsî !khōlgara amabe !hoallaresa • mǎ!kharu !gāsase #an#andi tsî ama !khaidi tsîna • omkhâi !gāsa saogub !nâ #âilgauga • !nâulā tsî !hoa#harugu #noagudi tsî #âilgauga • #âihō tsî !gam xoasa lâs !nâ hân xa
7. !hoa !gāsase, !gau hâ !lgawib tsî mîde !gâilgāsa ra sîsenūse	• sîsenū mîde #gai#uis tsî !hoagowab #nû!nâde #âibasensa !gāsa kais !aroma • !gâi#ui tsâsiba #hanu !lgawib tsî mîs !gâilgāba ra sîsenūse
8. sîsenū !kharagagu māsigu !nâ mîdilluiba !gau hâ mîdilluib tsî #gai#uilgauba #nuwis !aroma	• sîsenū hoa!nā-aixa hara !nōb di mîdilluiba • !gui!ā mîdi tsî #am#âibasengu tsîna sîsenūsan a māsiba !oa • sîsenū #hanu gowab di !am!larelgauga • !hûi #hanu mîdi tsî #khoamîdi tsîna
9. !eream amke-aibese !kharagagu māsigu !nâ !gau hâse	• di!gau!lgau !nāsa unusens !kha lasa mû#gālgau !khan ga dîxûxa soab ai • !gau !gā-aonan hōlāsa ūba hāsa !hoan ra soab ai • di !gau ra dîde !nâuhe go xûna !gālgās !aroma • oe-am !gau hāse !hoa#harugu-i tamas ka io !gam!lare-i !nâ • gowa#ui mû#gālgau-e !hoa#amhe goro !hō-i #ama • unu gowasîsenū!gauba !gā-aon ai mûba mǎi hāse • sîsenū #ōrisase gowalam!larelgaugu tsî mîdilluib tsîga • !nâulā #âi#am!khais, dana !khaidi tsî !aromasa • ū#ui !ō-aisa !nāmâb di !ân tsî #ans tsîna tsî !gau rase sîsenū

5.1. !HOAS TSÍ !GÂS (ra ai!gû)

HOA!NĀ-AIXA !GŪBADI !Khă!khāsenaon ge nî:	IŌ-AISA !GŪBADI !Khă!khāsenaon ge nî !khā in:
10. omkhâi amke-aibe gowa!khāsiga	- dî!gaul!gau sî!nâsa !khāsigu #gui!nâgu gowafis !laxasin !khô#gā hâga, aillgause dîdi hîa xoa#amdi ai a !gaolgaosade lereams !nâ-û - lerream #gui!nâgu amke-aibe !laxasigu ai, aillgause, gowafidi, !nurigû, xoa!gā!gādi, dî!nâ!gam!laredi, !gam!gammellgams, !lamallama#an#andi, !nae-amdi, xoa!lâdi, !gaipetsanadi, !hûi#uisa xoa!lguisa lân - dî gowafidi, !nurigû tsî dî!gaul!gaudi tsîna - mă!kharu !amkuse ra !gâi#uihe gowab !nâ mâi-ai!âde - ai#homi !gâi tsî ûitsama !nôb di #ansa mâi-ai!âdi !aroma !gâi#ui mû#gā!gauga - mă!kharu !gui#amde - ai#homisen tamase !nâtimîs ai !hoa#am !khai-i #ama gowa - lerream #hunumâ mîdi !nâ mǎhe hâ xû-i xa #gao#gao!nâhe hâse (îsin, xûn, lôn) - sîsenû !naelgaugu tsî sorosi dîsen!gaub di gowaba !gau hâse !nâulâ tsî sîsenû nē !laelgâs tsî !haolnâsi !gaun !lgaehôade !lgaes dina !hurulâ-e !hurul!nâ tsî #âi#ui
11. sîsenû gowaba !gâi#uisens tsî sa #hunuma khoesi#ûsiga omkhâis !aroma	!gâi#uisen xû-e mǎ-ams tsî #khās !aroma #noaloe xû-e !gôasib !nâ - mă!oa mû#gā!gaub tamas ka io #âilgauba !gâi#uisen tsî hâ ga a !gan!gē-i hoa-e lari#ui !gau !khôasasib tsî !khoreb gowadans !aroma
12. oresa hōba !hōna !hoa#ams tsî #gaenam!gâgus !nâ-û, !hoa#harugus !khāsiga ra sîsenûse	!gâi#ui, !khauba (#noaba) tsî #nuwikhâi mû#gā!gauga #an!gâ tsî #âi!gâ !nî hâ mû#gā!gauga !lgoa#ui mû#gā!gauba tsî mǎ !nî hâ #âilgauga - lamlam #gaenam!gâgude !nâugudi tamas ka io mǎ!hûdi û!oabagusa sî!nâs !kha - dî #hanuse ra #gâ!nâgu tsî amabe #noagude !gam!gui!gâ nau khoen di mǎ!hûde #hanu !gaub ai, !nâulâhe i go a !khaisa !gâsa kais !aroma - ôa-amba oresa amabe tamas ka io garakube !gomsga !gau#ui mǎ!hûs tsî mû#gā!gaub tsîna unus !khāsiba

5.1. !HOAS TSÍ !GÂS (ra ai!gû)

HOA!NĀ-AIXA !GŪBADI !Kha!khāsenāon ge nî:	ĪŌ-AISA !GŪBADI !Kha!khāsenāon ge nî !khā in:
13. sisenū gowa#ans !garaga #hanuse !hoadi !nā	• sisenū lonmî#nū!khaedi !gau hāse • sisenū #hanuse !aegu sisenmîs māl!nāga • sisenū hā!gaubede !gau hā !harigu tawa • sisenū #hanuse lonmīlarodi tsī laromīdi tsīna • sisenū #hanuse #ālhaomīdi hīa !am!laresa tsī !gu!nāxa #āibasengu !nā hāde • sisenū xū#uidi, #gaellaredi, !gu!lgādi (#nau!lgādi) tsī khom!nādi tsīde #hābasase !hoadi !nā • sisenū hoa!nā-aixase gowa#ans !garaga • sisenū #khoamīdi, #gan!hoadi tsī !sigowagu tsīna

5.2 KHOMAI TSÍ XOAS

!Kharaga !khaidi sao ra !khō!gāb didi ge hoa di!hawegu !nā !gā!nāgu kaihe hā. !Khā!khās B (*Khomais tsí Dao!gauba Xoas*) tsí C (*Garua Xoas*) !ākha dis ge hoaraga !khaidi A !āb (*Hoa!nā-aixase*) didi !kha nī !gā!nāgu kaihe tsí sisenūhe.

HOA!NĀ-AIXA !GŪBADI !Khā!khāsenaon ge nī:	!Ō-AISA !GŪBADI !Khā!khāsenaon ge nī !khā in:
A: Hoa!nā-aixase 1. khomai tsí !guilā !gui!amde	• !lream !hanuse xoasa !gui!amde • !nau!ā tsí mā !lreamde !uru mī!nōadi sao radi khami idi ai: - !gau!nū!khā/!an!ui - xoa!nami/!gā!gā - māsiaogu (!am!lare) - lon!gai - !nuri - !gui!ā - xoa!gā!gā/mī!gā!gā - !nō!nā!gau/!gau!gau - !nū!khuni - !lapollapo - !nuwi - māl!oagu/!gora - !oe!ā - ôa!nā - !khō!nami/!khō!lare - !gopel!nō/!gopel!nō - !hoa!am
2. Di!gau!gau !khāsib !hā!hāsa !ans tsí !āi!am!khaide !kharaga khomailāna xu ū!uis diba	• !gau!ui dana!āibasens khoamailās disa • !nāulā tsí !guilā !khō!uisa (!hūi!uisa) !ansa • !khō!nami, xoa!gā!gā tsí !gora!gā khomailā-i !nā a xoasana • !gopel!nō tsí māl!oagu, !guis xa a !nāsa khomailāde tamasa ka io khomailās di !ā-e ra sisenūse • !gau!ui !lin dana tsí !khā!nā ra !āilgauga ra !nāulā tsí ra lam!oas/aimū!garu lam!oas/!khā!nā mū!gā!gaub khomailāsa xu hāba • mūhō xoa-ao-i !gan!gāsa tanisen!gauba • mū!ā (mūhō) mūnanaib tsí !hōs, !gan!hoas, !khoamīdi, !khōs, !sigowab tsí hāna

5.2. KHOMAI TSÍ XOAS (ra ai!gû)

HOA!NĀ-AIXA !GŪBADI !Khā!khāsenaon ge nî:	!Ō-AISA !GŪBADI !Khā!khāsenaon ge nî !khā in:
dī!gau!gau !khāsib #hā#hāsa #ans tsī #āi#am!khaide !kharaga khomai!āna xu ū#uis diba (ra ai!gû)	dī!gau!gau !khāsiban ūhāsa, !gau hā tsī !ō-aisa #ansa sao ra khomai!ā!nōana xu ū#uihōs diba: - !gau#ui#khanigu - !nurigu - #hōalādi (#hōa#khanin, !laekorobese ra mā#uihe khomai#khanin tsī !nī hāna) - kō!gādi - #hauxoadi (prosadi)
3. !gau#ui tsī sisenū #guilnāgu khomai!khāsina (khomai !kharaga !haesigu ai !nōb di khomai!gauna ra sisenūse)	• !khe!nā khomai #gui!nāgu khomai!āna hoa!nā-aisa !nāulās !aroma • !naikhomai !ō-aisa #ansa ōas !aroma • khomai !gaolgāxase !nāulās !aroma • sisenū !nael!gauihe ra xūna !gāi sisen#uib !kha, aillgause: - mīdi#khanisa !kharaga!nāgu !aromadi !aroma - #andi a !khō!lare!nāsa #khanisa (ensiklopedisa) hoal!nā-aisa tsī !ō-aisa #ansa hōs !aroma - sisenū !Internet
4. khomai khora#uisase hara #ans, !gōal!gās tsī !khoaba lamas !aroma	• khomai tsī !nāulā #guilnāgu khomai!ān #hause a xoasa !gae#hōadi, !gau hā !nā !harib ai i#hōa#khanin, #hōa#khanin, !nurin tsī !lamalla#khanin tsīna • !nuri-ōa khomain go xūn #ama tsī !nās !nā-ū !gau#ui !nāulā tsīn #hanu #ande mā!kharu !khāsa
5. !kharaga khomai!āde mī-ai!āhe hā	• dī!gau!gau ama !khaide, #āilgaugu tsī mū#gā!gaugu tsīnan !nāulā, māsiaogu tsī mī-ai!ā !khāsa • khomai !ō-aisa #ans tsī hoal!nā-aisa #ans tsīra ōas !aroma • khomai, !nāulā tsī !gōal!gā khomai!ā !kharagagu khomai#khanin!nōana xu hāna, aillgause !gae#hōas, !nubu !gae#hōas, !huru!ān tsī !gaipetsanan tsīna • !gora!āhō !khā !haolnāsib di !guilnāxasigu tsī !kharagagusigu tsīga
6. khomai !gora!gā rase !kharagagu !urude xu hā khomai!āna	• dī !gorasa amab, garakube #hōan temas ka io mū#gāb tsīn !laegu • mū!ā xoa-ao-i #āibasens, !khā!hūihe ra !gaus tsī sisenūs tsī !hoal!nādāna-ū!gauga • #oaxa-ū mū#gā!gauga khomai!āsa xu • xoa!gā!gā xoa-ao-i !gūbas ā-e sī!nās !aroma gowaba ra sisenū !gausa • mū !gaellaresa !kharaga xoasa !ān !laegu • tsoa!nā xoasa !āna tsī mī-ai!ā #noabalgauga omkhāi tsī !gāise māsiaogusa • #nuwi #ansa !khō#gā hā #āilgaugu tsī tanisen!gaugu tsīga
7. !khā!khāsen !khō!namis !khāsiga omkhāisa	• !naikhomai tsī ū#ui !ō-aisa #ansa, !gau rana māsiaogu tsī mī-ai!āsa māsā saogub !nā • !gora!gā hōhe go #an#ande tsī !hūi#ui !gau rana !ō-aisa !aromadi !aroma • !gau#ui mū#gā!gauga, !gora!gā, !gopelnō, tsoa!nā tsī !guilgui xoasa xūna xu

5.2. KHOMAI TSÍ XOAS (ra ai!gû)

HOA!NĀ-AIXA IGŪBADI <i>!!Khă!!khāsenaon ge nî:</i>	IŌ-AISA IGŪBADI <i>!!Khă!!khāsenaon ge nî !!khā in:</i>
8. omkhâi tsî mâisaogu #âilgauga #gâ!nâgu ra #âibasengu, xoalgoradi tsî loasa xoa!âdi !nâ	• sîsenū loasa #âibasenga xoalgoras !nâ !ō-aisa #âilgauba/#âi#am!khaisa xoa#nami tamas ka io !lguilās !aroma • sîsenū #gae#gui#gā, khoratui tsî ra lamlamse xoalgorade • !gaellare tsî khoratui #âilgauba • lapellgui, mâisaogu, ai#homi tsî kō!gâ xoasîsenna xoatsatsoas ai!â • xoa khomai-aon ai mûba mâi hâse
9. !nâulā, lgorasa dî !ân !laegu tsî sîsenū xoasa tsî !hoahe ra lgauga	• sîsenū xoallguisa xoalgauna lgau hâse (khoexa!nâ sî#khanidi tsî !hoa#harugudi !nâs khami) • sîsenū !sigowab tsî mûnanaisa xoab !nâ, sorosi hō!â-ūxūna !oa ra !naellgause • sîsenū !kharaga xoalgau!nōana xoas (!gaellgaedi), dî!nâ!lgamllaredi, xoasa !ân tsî !nurin !nâ • sîsenū #hanu !amlarelgauba !naulāsa !gailgai!nâs !aroma • sîsenū gowaba lgau hâse #hanullî tsî #hanullî tama māsigu !nâ • dîlgau!lgau habasa gowab, #haugowab, #nûi#gân di gowab, !kharigowab tsî !khollaresa mî!nōan di hō!âsan ūhâ !khaisa • #nûi #âisa !lgapigu, #nûi!nâdi tsî !lgâ!gâs tsîn ai
10. dîlgau!lgau unusen!!khāsina xoas !nâ hâ amab, tsāsendi tsî !gaugu tsîn !nâ	• #âi-ai#nûi danaxoa#amlāsa !nâulā tsî !nâs !nâ-u xoasa Daollgauba • mā amaba !khō#gā hâ #ansa • !lgâi#ui #âidi tsî tsāsendi tsîde, !kharaga gowallgauga ra sîsenūse • #noaba #âilgaugu tsî mû#gā!lgaua !gâi saogub !nâ tsî #gomhe !khāse, aillg. xoas, gowalîdi!/gubis • #gaenam!gâgudi tsîn !nâ • sîsenū tsoa!nâs tsî !nâulā tsî mî!gā!gâs di !khāsiba xoasa !âna !ereams !aroma
B: Gowabsîsenūs tsî Mîdî!lûib 11. !lgau#ui !!khāsiga xoamû#gais tsî khomaisao#nûis tsîna #an!gâsa xoalgaub !nâ	• sîsenū #hanuse !naetisa khomaisaona, aillgause: - lamsaos - lomsaos - !gaellgaesaora - dîsaos - #gai#uisaob - kaixoamûdi • sîsenū #hanuse !nâsa !gomsiba ūhâ khomaisaona, māsiba xoas !nâ hōs !aroma - !gamlamsaos - lomlamsaos - #âisaob

5.2. KHOMAI TSÍ XOAS (ra ai!gû)

HOA!NĀ-AIXA IGŪBADI Khā khāsenaon ge nî:	IŌ-AISA IGŪBADI Khā khāsenaon ge nî khā in:
gau#ui khāsiga xoamû#gais tsî khomaisao#nûis tsîna #an!gâsa xoalgaub lnâ (ra ai!gû)	- khamkha - #â!laesaob; arakhôasaob - xû#uisaos • gau#ui naulā khāsiba tsî naetisa xoamû#gais !gao!gaollgaragu gowab diga sîsenūsa • sîsenū #hanuse !hoalō#ans gowab disa; - mî-aradi - khowa-amsa tsî #ganamsa mî-aradi - lōmûdi, !hūlōmûdi tsî lgamlōgu - !hoalgaub - #hanu #gai#uib - lō#hīgus
12. sîsenū #hanu gowa!amllarelgau gowab diga xoasîsenni lnâ	• dī #an#uisa !kharaga lonmîdi !laegu • #an hoa !laegu di sîsenūlgau • sîsenū #hanuse lonmî#nū khaede • sîsenū lonmîdi tsî lonmî#nū khaede #hanu lgaub ai lguilnōb, lgamlnōb, #guilnōb !nâ • sîsenū lgau rase !laeba huisîsenmîs !kha • sîsenū #hanu lgaub ai !kharagagu hâlgaubede • sîsenū lonmîlarodi tsî laromîde #hanu soadi lnâ • lamllare supu #âibasenga xoab lnâ • sîsenū #hanuse lgaru#âibasenga • sîsenū #hanuse #â!laemîdi tsî !gaellaremîdi hîa lamllaresa tsî lguilnâxa #âibasengu lnâ hâde sîsenū #guilnâxa #âibasengu tsî gowab lamllarelgau • sîsenū lnî hâ mîde xu kuruhe hâ mî!nôana/deriwatide • sîsenū #gailkhâde/kopulatide • sîsenū lōllgaellgaede/!ganallgaellgaede • sîsenū khom!nâ mîde • sîsenū !gaellgaegowab tsî !gaebagowab tsîkha • sîsenū dīlgau tsî tsâlgau tsîkha • sîsenū lgopellnōs di !harode • sîsenū lonmîllapollapo#âibasenga • sîsenū #khoamîdi tsî #khoagowab tsîna

5.2. KHOMAI TSÍ XOAS (ra ai!gû)

HOA!NĀ-AIXA !GŪBADI !Khā!khāsenaon ge nî:	!Ō-AISA !GŪBADI !Khā!khāsenaon ge nî !khā in:
13. sîsenū lgau ra tsî !gâi sîsen!khāsib !kha mîdilluiba !kharaga lgaugu tsî māsigu !nâ	• sîsenū !oa, !homa!âi kai tama hâ mîdilluiba • sîsenū lgau ra mîdilluiba !kharaga !i-aitama, !hûhāsise tsî !khā!khāsens di !âibasendi !aroma • sîsenū lgau ra mîdilluiba !ō-aisa tanisen!gauba !gau!uis !aroma • sîsenū !khū hâ tsî !gui!nāgu mîdilluiba xū-e xoa!gā!gā, mî!ā tsî !noagus !aroma • sîsenū texnise mî!nōan tsî !ō-aisa !harigu din hîa !gui!ams tawa ra !gauna • hōbasen !ō-aisa mî!nōan !an!ansa hoal!nā-aisa !harigu dina, ail!gause !gau!nās, texnoloxib, !gam!gamsen!hurun, !hûhāsib di xūn, ts. !n. • sîsenū !khā!âibasenmîdi, mâ!oamîdi tsî !khāxoamûmîdi tsîna
14. !gau!nū!ikhā !guiti- in!/kharagusin tsîna tsî !gau!gausa mǎ	• !gau!nū!ikhā !gui!nāxasin tsî !kharagagusin !gam khomai!āra !aegu hāna • !gau!gaudi/aill!gaudi !gui!nāxasib tsî !kharagagusib tsîn dide mǎ
C: Daol!gauba Xoas 15. xoa harase !kharaga !khaidi !ama	xoa: • sî!khanide • !hōalārona !hōa!khanigu tsî skoli !hōa!khanigu !ga • !nurigu • !hoa!harugus/!gam!lares • gowalīs • tsē!khani xoa!gā!nās
D: !Gae!ans (Oratures) !Haolnāsib tsî !Hûhāsib 16. hōbasen !ans tsî !naulāsa !kharaga xoa!andi (genren) tsî !hao!nāsib din !ama	• ôal!nāde dī, !haolhao, !oelā, !goral!gā tsî mǎi-ailā !haolnāsib di !gāi!uisendi sao ran dide; - karetsanadi - !nae-amdi/!naetsanadi - !nāgu - !nau !laesidil!gaugu (rituals) - !hao!nāsi !naetin (customs) • mǎi-ailā !ans tsî !gausa oe-am!gaugu !kharaga !haolnāsi !gāi!uisendi diga • !nuwi !hunuma lereamde !haolnāsib !gāi!uisendi !ama !hoalhaohe hâ !ansa xu

5.2. KHOMAI TSÍ XOAS (ra ai!gû)

HOA!NĀ-AIXA !GŪBADI !Khā!khāsenaon ge nî:	!Ō-AISA !GŪBADI !Khā!khāsenaon ge nî !khā in:
E: Xoa!ân 17. lgoralgâ rase !ereams xoa!ân dis - xoa!âns di !ân - #noagu tsî !hoal!nâdanas di !ân	• gowa!uisen !gūbas, !oa!û!âibasens tsî #gan!gâsa !khō#gāb khomai!âs dib #ama - !gau#nū!ikhā xoa-aon di tsāsib tamas ka io !gauba sisenūs sao ra !sigowalgaugu dib !nâ-u: #âibasen!am!larelgaub, !hūisa mîdi, khomaisaon, #hanusi tamas ka io hoal!nâ-aixa gowasisenū!gaub • !gau#nū!ikhā xoa-aon di mû#gālgauba [perspective] - !gau#nū!ikhā re #âil!nāl!guihe ra !gâ-aona • dī!gau!gau !gōalgās tsāsin, tanisen!gaun tsî/tamas ka io #noagudi ra !gâi sisen#uib !kha māl!kharuhe !gausa - !hūhāsib !kha hâ !gaellares xoa!âs dib - tsāsib xa !oa hâ sâusa sisenū!gaub mîdi dib - hō!âs #âibasenhe tamase hâ !khā!hūis dis • !hoa#harugu lgoralgâ ra, sausa tsî #ansa !khō#gā hâ #hunuma !ereamsa - !nael!gau !oasa !nāmāb !ga tsî !âsa xu !khū!uisa !gaellgaena sisenū - !nāulā !huru-aon, !gaellaredi, !nael!khaidi tsî #âi!am!khaide - ôal!nâ xoa!âsa xu ra hōhe !nāulāb khoesi #hānsenai!khaidi diba
F: Garu a Xoa 18. xoa !nīkhamikō !nōb di !am!l!aresisenga	• #nuwi aitsamaba xu hâ xoa!âna hîa ra mîdi!uib, #âibasen!am!l!ares, gowasisenūs tsîna !gau#uina • māl!kharu tsā!khāhe !loasa #âilgauba tsî !gāsa kai māl!hūs aitsama hâ mû#gālgaugu disa • mūnanai tsî !gâi#uisen !nae!khaidi, māsigu tsî !huru-aon tsîna #gomhe !khā a !gaub ai • !gâi#ui #an tsî hō!âdi, #âidi, tsāsendi, tsî mû#gālgaugu tsîna • #âihō tsî !hūi#ui !nae!khaidi tsî xoa!gā!gāsa xūna • xoa: - !gaeba ra !am!l!arega - mī!gālgā ra !am!l!arega - #noagu ra !am!l!arega

6. !HARA!ÂIS

6.1 !HARA!ÂIGÛBADI

!Hoa#harugus !nâ-û gowaba !khâ!khâs !gaub ge ra !aroma !gao!gao!khâsigu gowab digu ra !hû!aresase !khâ!khâhe !khaisa, !naetisaseb gowaba amabe ûib mâsigu !nâ ra sîsenûhes !khâs khami. !Nâ-amagas ge gowab di !gau!nâsa !kharaga lâdi !nâ a !gora#gâhe !loa. !Gâs tsî !Hoas di !gûbadi ge !haolhaohe hâ.

6.1.1 !HIG1 !HOAS TSÎ !GÂS

!Khâ!khâsenaon ge nî !khâ in:

- !H&!G1 !nâ!â, mâisaogu tsî mã!kharu ama !khaidi tsî #âidi tsî mû#gâ!gaugu âna;
 !H&!G2 !eream !gau rase !hoasa !gui#amdi tsî !nae!gaude !oa;
 !H&!G3 !haolhao tsî !gora!gâ #ansa, tsî !hûi#ui tsî mâisaogu !nân hîa !ô-aisa !aromas tawa ra !gauna, aillgaue mâi-ai!nâs
 !H&!G4 !gâi#ui #an tsî !hâ!âde tsî !gâi#ui !nân hîa ra !ô!âhe, #âihe tsî mûnanaihena;
 !H&!G5 mû!â #gan!gâsa #âibasendi tsî tanisen!gauga;
 !H&!G6 !hoa#harugu !gâi !gaub ai, !gau rase tsî !gâsase;
 !H&!G7 sao amke-aibe hâ #gaenam!gâgude, #âibasende !hâ#ui, tsî !am!am#âibasende kuru#ui.

6.1.2 !HIG2 KHOMAS

!Khâ!khâsenaon ge nî !khâ in:

- KH1 !nâ!â tsî !haolhao !lo!û hâ #ans tsî #âibasendi tsîna;
 KH2 !ô, !gora!gâ tsî !hûi#ui !gau ra #ansa !ô-aisa !aromas !aroma nî sîsenûse;
 KH3 !nâ!â tsî !haolhao #gan!gâsa #âibasendi tsî tanisen!gauga; tsî mû#gâba !nâpa xu #nuwi
 KH4 mû!â !mâtin xoa-aona #âibasensa ra !mâ!kharus tsî !sigowaba sîsenû tsî !mâsiga ra #nuwisa, !sigowaba sîsenûs tsîna !khô#gâ hâse

6.1.3 !HIG3 XOAS

!Khâ!khâsenaon ge nî !khâ in:

- X1 mâisaogu tsî mã!kharu ama !khaidi, #âidi tsî mû#gâ!gaugu tsîna;
 X2 !eream !gau rase #andi, #âilgaugu tsî tanisen!gaugu hîa !khomai!âs xa ra !gâi#uihegu ai;
 X3 !gâi#ui #andi tsî !hâ!âdi tsî !nân hîa ra !ô!âhe, #âihe tsî mûnanaihena;
 X4 mã!kharu !gâi sîsen#uib !kha tsî !gau rase !gâ-aon !ga;
 X5 mâisaogu tsî !mâi-ai!â #ansa mãsa !am!are!gaugu !oa !xoalgoradi tsî !kharaga #âibasen!nôaga ra sîsenûse;
 X6 sîsenû #ôrisase !xoamû#gâib, !xoasaon tsî !hoaraga gowaba sîsenûs di !khaidi, !gausa !mîdilluib tsî !xoalgaub tsîna;
 X7 xoa #nuwikhâi rase !kharaga!nâgu !aromadi ai !ammâisa !xoal!gui#amdi !nâ-û.

6.1.4 !HIG4 XOAIÂN

!Khâ!khâsenaon ge nî !khâ in:

- XIÂ1 !khom #âibasens, !lo!û hâ #âibasens tsî !gamsib !nâmâb !xoalân !dib ai
 XIÂ2 !d!gaullgau !gôalgâs tsâsin, tanisen!gaun tsî/tamas ka io #noagudi ra !gâi sîsen#uib !kha !mâ!kharuhe !gausa
 XIÂ3 !hoa#harugu !goralgâ rase, sausa tsî #ansa !khô#gâ hâ #hunuma !ereamde

!HIG4 !GAE#ANS

!Haolnâsib tsî !Hûhâsib – !Skolgu tawa hâ !kôlgâs

!Khâ!khâsenaon ge nî !khâ in:

- !IG1 !dî !ô!nâde, !haolhao, !lo!â, !goralgâ tsî !mâi-ai!â !haolnâsib!gâi#uisende xu go harehe xûn/#ans #ama
 !IG2 !gâi#ui #ansa !khô#gâ hâ tsî !gau hâ !ereamde !kharaga !haolnâsi !gâi#uisende #ama !xoab !nâ
 !IG3 #nuwi #hunuma !ereamde !haolnâsib !gâi#uisendi xu ge !haolhaohe #ans #ama

6.2. IGAELIARES I HARAIÂIS DI IGŪBADI TSĪ IAMIAREGU I AEGU HÂS

IAMIAREGU	I Haralâis IGŭbadi								
	1ros IGâs tsĭ I Hoas	2 ^{dis} Khomais	3 ^{dis} Xoas	4 ^{dis} Xoalân	5 ^{dis} IGais	Ora Kai IGôab	Hoan IGomsib		
	IGôab	IGôab	IGôab	IGôab	IGôab		IGomsib Inôb	IKhōlnamisa (Inōsa) Kai IGôab	#Hawegu %
Dĭ#haweb 1: Khomai tsĭ Daollgauba Xoas		45	10			55	1455	80	40
Dĭ#haweb 2: Garu-a Xoas			40			40	1	40	20
Dĭ#haweb 3: IGoralgâ rase lereams xoalâs dis				20		20	15	30	15
Dĭ#haweb 4: Xoa sĭsenni					20	20	1	20	10
Dĭ#haweb 5: Amke-aibe IÂis	30					30	1	30	15
IKhōlnamis	30	45	50	20		165		200	100
IGomsib Inôb	1	1 455	15(10)+1(40)	15(20)	1(20)				
IKhōlnamisa IGôab	30	65	15+40=55	20	20				
I Haralâis IGŭbadi %	15	32.5	27.5	10	15				

6.3. !Â!HAWEXOA!GÂ!GÂS

D!#haweab	D!nôadi	!Gôab	!Aeb
1ro D!#haweab Khomais tsî Daollgausa Xoas	!Nâpa ra ge !gam !gopellnôhe !khâ khomai!âra nî hâ, hîa #hunuma #an#ansa !urude xu hâra. Nê !gam khomai!âra nî !gaellarehe !khâ #âi#am!khaira xu hâ !khais ge #hâbasa tama hâ. Gaxusib mâ !âs dîb hoab ge !laupexa !gui tsî !khare #haweab tamas ka io 800 mîdi gaxusiba mâs hoasa nî !khô#gâ. !Nona dîdi ge nî #gaekhâihe. <u>A !Âb</u> <u>1ro Dîs</u> Khomais !khâ!âis (1ro khomai!âs ai !gao!gaosa) Nê lâb ge !khâlâis dîdi hîa sao ra !haralâillgûbade ra lâide nî ûhâ: 2!HIG KHOMAS <i>!Khâ!khâsenaon ge nî !khâ in:</i> KH1 !nâu!â tsî !haolhao !oalû hâ #ans tsî #âibasendi tsîna KH3 !nâu!â tsî !haolhao #gan!gâsa #âibasendi tsî tanisen!gauga; tsî mû#gâba !nâpa xu #nuwi KH4 mû!â mâtin xoa-aona #âibasensa ra mâlkharus tsî mâtiga ra #nuwisa, !sigowaba sîsenûs tsîna !khô#gâ hâse Sî!nâhe !khâ !gôab !HIG K3, tsî K4s dîb ge a 2 tamas kai o 3 mât hoaba. !Nâ-amaga di ge !khowa-amsa dîde !oa hâ xoallnâs xa !nâsa mû#gâb !kha !reamsa ra #gaolkhâhe.	[15]	
	<u>2!Dîs</u> !Gôagu ai !gao!gaosa kô!gâs, !Khô!namis (1ro khomai!âs ai !gao!gaosa) Nê dîs ge !khâsib !khô!namis di !ô-aisa #ans khomai!âs disa ra !âi. Nê dîs ge !gam !âkha !nâ nî !gorahe. (a) !Âixoa-aon ge !gopellnôsa saodi !gaub ai 15 !gôab !aroma nî xoa. (b) !Âixoa-aon ge !nâpaxu (a) dîs di !reamde sîsenû tsî !khô!namisa !am!larelgaub !nâ 5 !gôab !aroma nî xoa. !Khô!namis ge !laupexa 100 – 150 mîdi gaxusiba nî ûhâ. Nê dîs ge sao ra !haralâillgûbade nî lâi: <u>2!Dîs (a)</u> 2!HIG KHOMAS <i>!Khâ!khâsenaon ge nî !khâ in:</i> KH1 !nâu!â tsî !haolhao !oalû hâ #ans tsî #âibasendi tsîna; KH3 hō, !gora!gâ tsî !hûi!ui !gau ra #ansa !ô-aisa !aromas !aroma nî sîsenûse. <u>2!Dîs (b)</u> 3!H XOAS <i>!Khâ!khâsenaon ge nî !khâ in:</i> X1 mâtisaogu tsî mâl!kharu ama !khaidi, #âidi tsî mû#gâlgauga tsîna; X3 !gâi!ui #andi tsî hō!âdi tsî !nân hîa ra hō!âhe, #âihe tsî mûnanaiihena; X5 mâtisaogu tsî mât-ai!â #ansa mâtisa !am!larelgaugu !oa xoalgoradi tsî !kharaga #âibasen!nôaga ra sîsenûse; X6 sîsenû #ôrisase xoamû#gâib, xoasaona sîsenûs tsî hoaraga gowaba sîsenûs di !khaidi, !gausa mîdilluib tsî xoalgaub tsîna; A #âkhaob di kô!gâs daollgaus !gopellnô !khô!namis dîba sîsenû re.	[20]	

Dĩ#haweb	Dĩ!nôadi	!Gôab	!Aeb
1ro Dĩ#haweb Khomais tsĩ Daollgausa Xoas (ra ailgũ)	B !Âb 3lĩ Dĩs Daollgauba Xoasa !Ereams 2lĩ khomai!âs ai !Âixoa-ao-i ge ra #gaolkhâhe laupexa 250 – 300 mĩdi gaxusiba !khô#gã hâ lgamllĩ khomailâsa xu hâ #ans ai lreamsa. Nēs ge daollgausa xoas di lgui#amsa, ailgausa sĩ#khanis, #hōa#khanib tamas ka io î-isi#hōa#khanib #hōalâs, lnurib, gowalĩs, tse#khani xoa#gās disa. !Âixoa-ao-i ge ra #gaolkhâhe ĩs lĩ-i di lreamsa khomailâs di lnāmâb ai lgaolgaosa tsĩ lgau rase khora#ui tsĩ omkhâi. 15 lgôab ge khomais laroma nĩ mǎhe tsĩ 5 lgôaba xoas laroma. Nē dīs ge sao ra lharalâillgũbade nĩ lâi: 2lĩH KHOMAS <i>!!Khǎllkhāsenaon ge nĩ !!khǎ ĩn:</i> KH1 lnâulǎ tsĩ lhaolhao !oa!ũ hâ #ans tsĩ #âilbasendi tsĩna; KH2 hō, lgora!gǎ tsĩ llhũi#ui lgau ra #ansa lō-aisa laromas !aroma nĩ sisenũse; KH3 lnâulǎ tsĩ lhaolhao #ganlgāsa #âibasendi tsĩ tanisenlgauga; tsĩ mũ#gāba lnāpa xu #nuwi; KH4 mũ!ǎ mǎtin xoa-aona #âibasensa ra mǎlkharus tsĩ māsiga ra #nuwisa, ĩsigowaba sisenũs tsĩna !khô#gã hâse. 3lĩH!G XOAS <i>!!Khǎllkhāsenaon ge nĩ !!khǎ ĩn:</i> X1 mǎisaogu tsĩ mǎ!kharu ama !khaidi, #âidi tsĩ mũ#gǎlgaugu tsĩna; X2 !eream lgau rase #andi, #âilgaugu tsĩ tanisenlgaugu hĩa khomai!âs xa ra llgâi#uihegu ai; X3 llgâi#ui #andi tsĩ hō!âdi tsĩ lnān hĩa ra hō!âhe, #âihe tsĩ mūnanaihena; X4 mǎ!kharu !gâise tsĩ lgau rase khomai-aon llga; X5 mǎisaogu tsĩ mǎi-ai!â #ansa māsā !amllarelgaugu !oa xoalgoradi tsĩ !kharaga #âibasen!nōaga ra sisenũse; X6 sisenũ #ōrisase xoamũ#gāib, xoasaona sisenũs tsĩ hoaraga gowaba sisenũs di !khaidi, lgausa mĩdi!luib tsĩ xoalgaub tsĩna; X7 xoa #nuwikhâi rase !kharaga!nāgu !aromadi ai !ammāisa xoallgui#amdi lnâ-ũ. B #Âkhaob di Kolgās Daollgaus hĩa Daollgauba xoas diba sisenũ re.	[20] Kailgôab: [55]	2 Irkha

Dî#haweb	Dî!nôadi	!Gôab	!Aeb
2 Dî#haweb Garu a Xoas	Nê !âi#haweb ge !âixoa-aon di !khāsib garu a xoas diba nî !âi. Nêpa i ge !nani !hûixuhe !khā xoa#amde nî mǎhe, !gaebas, xoa!gālgās tamas ka io #noagu !am!lārega !khō#gā hā !ereamde !gāi#âu hā !gaub !nā nî !khaellnāse. !Âixoa-aon ge !gui xoa#amsa !hûi tsî !nubu!gupu tsî !gāsase, tsî !gāi#âu hā !nōb mîdi gaxusiba nî xoa. Nê dîs ge sao ra !haralā!lgūbade nî !âi: 3!H XOAS <i>!Khā!khāsenaon ge nî !khā in:</i> X1 mǎisaogu tsî mǎ!kharu ama !khaidi, #âidi tsî mû#gā!gauga tsîna; X3 !gāi#ui #andi tsî hō!âdi tsî !nān hīa ra hō!āhe, #âihe tsî mûnanaihena; X4 mǎ!kharu !gāise tsî !gau rase khomai-aon !ga; X5 mǎisaogu tsî mǎi-ai!ā #ansa mǎsa !am!lārelgaugu !oa xoalgoradi tsî !kharaga #âibasen!nôaga ra sîsenūse; X6 sîsenū #ōrisase xoamû#gāib, xoasaona sîsenūs tsî hoaraga gowaba sîsenūs di !khaidi, !gausa mîdilluib tsî xoalgaub tsîna; X7 xoa #nuwikhâi rase !kharaga!nāgu !aromadi ai !ammǎisa xoa!gui#amdi !nā-u. C #Ākhaob di kō!gās Daollgaub hīa garu a xoas diba sîsenū re.	Kai!gôab:[40]	1 Iri 30 haigu
3 Dî#haweb !Gora!gārased !ereams khomai!ās ai	!Nāpa i ge !gui !nai ge ai!ā mûhe tama hā i/lūsa khomai!ās tsî !gui dîs hīa daollgau ra !khaide ūhās tsīra #ama nî dīhe. Nê khomai!ās ge xoa#ans di !āsa (!gailgaru#ans/gaxu !gae#hōas/lhuru!ās) xu tsubu#uisa !khā, !llkhā i ka, o !nī gowa-e xu ūsa TAMAS KA IO #noagus!/hoallnādanas khomai!ās hīa !hao!nāsib di #âi#am!khais xa ra !gūs, #khoagowab, !sigowaba !khō#gā hāsa. Nê dîs ge sao ra !haralāis !lgūbade nî !âi: !H!IG4 XOAIÂN <i>!Khā!khāsenaon ge nî !khā in:</i> X!Â1 khom #âibasens, loalū hā #âibasens tsî !gamsib !nāmāb xoa!ân dib ai; X!Â2 dī!gaullgau !gōalgās tsāsin, tanisen!gaun tsî/tamas ka io #noagudi ra !gāi sîsen#uib !kha mǎ!kharuhe !gausa; X!Â3 !hoa#harugu !goralgā ra, sausa tsî #ansa !khō#gā hā #hunuma !ereamde D #Ākhaob kō!gās Daollgaus !am!lāres di !gaub ai hā !ereamdi diba kō!gās !aroma sîsenū re.	Kai!gôab: 20	1 Iri 20 haigu

Dĩ#haweb	Dĩ!nôadi	!Gôab	!Aeb
4ĩ Dĩ#haweb !Hao!nâsib tsĩ !Hûhâsib (Xoasa !Gui#ams sisenni)	!Khô#gâb nê !âb dib ge Khoekhoegowab !hao!nâsib tsĩ !hao!nâsib #namipe hâ !hõgu ai a !gao!gaosa, ôa!nâs tsĩ !gora!gâ rase gowa#uisens !kha. !Gausa aillgaudi #âi#am!khaidi didi ge nê Khoekhoegowab di !khâ!khâ#gakhâib !nâ ra mâhe. Gowagu !laegu hâ !gopellnôsa !lapollapos !aroma i ge a #hâbasa hoa gowagu !nân !âixoa-aona #ansa nĩ haresa !kharaga !urude xu in !lkhâbahe !nâ harehe go #ansa ôa!nâsa. !In di mâi-ai!âs tsĩ !hoa#ams !nân ge !âixoa-aona #ansa !khô#gâ hâ #hunuma !lreamde nĩ !gâi#ui harehe ge #ans ai !gao!gaosase. !Nâ-amagas ge #âi!gâsa !hara!âis di !gûbadi ai nĩ #nûihe. Sao rase hoa!nâ-aixa #âi#am!khaidi hîa !lidi #namipe ôa!nâs #âi#amde a #nuwihe !khâdi: • !Umis, !huis, !nae!khais, surib, (totem) • Tawedelgaugu • Sara-analgaub • !Hûhâsib !oasa #ûsigu tsĩ tanisenlgaugu • #Ûn, !lâudîgu hîa !haos !kha !gaellaresan • !Naetsanan, karetsanadi tsĩ #nâlgaugu • Xoallguisa dĩ!nôan !naesa xu kaikhoe kais !nâ-û !lôb kôse • !Hao!nâsi !hoadi hîa sisenga !gora#gâs didi • !Hûllin #ans dĩ !lgaugu #urusib dĩ!lgauga !khô#gâ hâse • #Goms, !laposa dĩ!nôan tsĩ gâ-aisib #gomlgaugu !Gui#ams sisenni dĩs harase ra gowalîse hâ !amllareb tamas ka io !nurib dĩs ge !laupexa 700 – 1000 mĩdi dĩ gaxusiba nĩ !hâ. #Khâ!nâ ra !âgu ge #gakhâib khoen hîa ge #ansa măn, datomdi tsĩ !âdi (!khaigu) hîan gere dĩ!nâ!gaon; !khô!nâsa !sigu tsĩ !gana!khôsa xûn hîa aillgause CDgu ai hân tsĩ koro minitgu xa gaxu tamaga nĩ !khô#gâ (!gau i rapa). Nê dĩ#haweb ge sao ra !hara!âis !gûbade nĩ !âi: !IG1 dĩ ôa!nâde, !haolhao, !oelâ, !gora!gâ tsĩ mâi-ai!â !hao!nâsillgâi#uisendi xu go harehe xûn/#ans #ama !IG2 !lgâi#ui #ansa !khô#gâ hâ tsĩ !gau hâ !lreamde !kharaga !hao!nâsillgâi#uisendi #ama xoab !nâ !IG3 #nuwi #hunuma !lreamde !hao!nâsib !lgâi#uisende xu ge !haolhoahe #ans #ama E #Âkhaob: Daollgaub Skolgu tawa ra dĩhe !Âgu dĩb hîa 4ĩ tsĩ 5ĩ #Hawekha kô!gâs !aroma hâba sisennũ re.	Kailgôab: 20	Nêpa !gau tama hâ

Dî#haweb	Dî!nôadi	!Gôab	!Aeb
5! Dî#haweb Amke-aibe !Âis	!Hoa#am!khais nê hoaraga Amke-aibe !Âis dis ge !âixoa-ao-i di ôa!nâs Xoasa !Gui#ams sîsenni dis ai a !gao!gaosa. #Gae#gui#gâs ase i ge !âixoa-ao-e !nubu!gupuse dana #âibasens !li-i ôa!nâs disa nî mâi-ai!â. !Âubasenhe ra !âixoa-aona xus ge !lin go !hûi !hoa#am!khais di !khô#gâba khora#ui tsî #noabasa !gam!lares !nâ. Nê dî#haweb ge !gam !âra xu !am!lares: A !Âb: Mâi-ailâs. 10 !gôab Mâi-ailâs ge koro minitgu xa !nâsa tide, tsî i ge !nâs !nâ !âixoa-ao-e !gamkha nî !hoa. !Gau ra !nona minitgu !nâ i ge !gana!khôsa tamasa ka io aillgaun !haolhaosa xûn dina !gauhe !khâ !âixoa-ao-i ra !lin #ama gowa#uisense. !Âixoa-aon: - mâi-ailâ ra !li-i di !gui#ams !am!lareb (tamas ka io !nuriba) amke-aibese !nubu!gupuse ra dana #âibasens !li-i ôa!nâs disa mâi-ailâ !gâi ka #gae!gao tamase i nî !hoa !khaisa, !âi-ao-i ge !laeb ailâ i ga !âixoa-ao-e !hoatoa tama io !gui dîdi !kha nî #gao#gao!nâ !gau !gâ-aon di !hâsa i #âis !nâ !hâsa tsî sîsenû !gausa gowalgaugu tsî !khâsiga - mâ-amsa tama hâ mâi-ailâsan nî !nâ#amsase huisenûxûna ra sîsenûse #khâ!nâ !khaisa, ai#homisa xoasa xûna sîsenûs tsîna !khô#gâ hâse !Âi-ao-i: - mâi-ailâs ra !khaellnâhe !laeb ai !hoa#am!khais #ama hâ !khaide !nubuse !garamâi !hoa#harugus !gao!gaob ase B !Âb: !Hoa#arugus (8 – 10 minitgu) 20 !gôab !Âi-ao-i: - ge dîna nî dî !âixoa-ao-i di !gâs !khâsiga !hara!âis !aroma, !li-e !hoa#hurugusa #gao#gao!nâs tsîna ra hîse - ge nî !goa#ui !âixoa-ao-i di #âilgaub tsî !gâi#uisende - ge nî ôa!nâ !âixoa-ao-e i !li-i di !gui#ams sîsenna #gâ!nâgu ra #âi#am!khaidi tsî !hōgu !nâ khora#ui - ge nî !khaesen !âixoa-ao-e taotaosa, tsî !gâsasib !guiba nî ôa tamasa ka io aollguiga !hoa#am!khais #namipe nî dî !âixoa-ao-i nî #âi!gâse. Nê dî#haweb ge sao ra !haralâis !gûbade nî !ai: !H&!G1 !HOAS TSÎ !GÂS <i>!Khâ!khâsenaon ge nî !khâ !n:</i> !H&!G1 !nâu!â, mâisaogu tsî mâ!kharu ama !khaidi tsî #âidi tsî mû#gâlgauga âna; !H&!G2 !eream !gau rase !hoasa !gui#amdi tsî !naellgaude !oa; !H&!G3 !haolhao tsî !gora!gâ #ansa, tsî !hûi#ui tsî mâisaogu !nân hîa !ô-aisa !aromas tawa ra !gauna, aillgause mâi-ailâs !H&!G4 !gâi#ui #an tsî !hō!âde tsî !gâi#ui !nân hîa ra !hō!âhe, #âihe tsî mûnanaihena; !H&!G5 mû!â #gan!gâsa #âibasendi tsî tanisen!gauga; !H&!G6 !hoa#harugu !gâi !gaub ai, !gau rase tsî !gâsase; !H&!G7 sao amke-aibe hâ #gaenam!gâgude, #âibasende !hō#ui, tsî !lam!am#âibasende kuru#ui. E #Âkhaob: Daollgaub Skolgu tawa ra dîhe !Âgu dib hîa 4!li tsî 5!li #Hawekha kô!gâs !aroma hâba sîsenû re.	Kailgôab: 30	Nêpa !gau tama hâ

6.4 !Â!GORA!GÂDAO!GAUB

!Hara!âis Daollgaub #Guro Gowagu !aroma (NSSCO)

	!Hara!âillgûbas	1ro Dî#haweb	2lî Dî#haweb	3lî Dî#haweb	4lî Dî#haweb	5lî Dî#haweb
!HIG1	!H&!G 1					✓
	!H&!G 2					✓
	!H&!G 3					✓
	!H&!G 4					✓
	!H&!G 5					✓
	!H&!G 6					✓
	!H&!G 7					✓
!HIG2	KH 1	✓				
	KH 2	✓				
	KH 3	✓				
	KH 4	✓				
!HIG3	X 1	✓	✓			
	X 2	✓	✓			
	X 3	✓	✓			
	X 4	✓	✓			
	X 5	✓	✓			
	X 6	✓	✓			
	X 7	✓	✓			
!HIG4	X!Â 1			✓		
	X!Â 2			✓		
	X!Â 3			✓		
!HIG5	!IG 1				✓	
	!IG 2				✓	
	!IG 3				✓	

6.5. XRATGA XOAGĀGĀS

Xratgu xoa!gā!gās māhe hoalnā-aixa !nāulāsa !lāposa !nōga sī!nās digu !aroma ra māhe, hīa ge !āihe ran xa !lgauihe ga lō-aisa xratga mās !aroma. Nē xoa!gā!gādi ge !Khā!khās !Am!oadi tsī !Haralā!lgūbadi hīa 5!i tsī 6!i !Ākha nē !khā!khā!gaekhāib dib !nā xoa!uisadi !kha nī !nāulā!lārehe, !khāti !nā !khais !gōan nē gowaba !guro gowa!harib ai ūhā !khaisa !āis !nā ūhāse. Xratgu xoa!gā!gādi ge dīlgaub !guilguibe !nā !āis din dib !lga !naellgau tama hā. !Unī xratī hīa ra māheb ge hoalnā-aixa dīlgaub hoaraga !nā !āis din dib ai a !gao!gaosa. !Nubusin hīa !nī !nā !āis din !nā hān ge a !gā!gā!nāhe !khā !nīn !nā hān dīlgaub !kha, tsīs ge xratgu xoa!gā!gāsa !nā !khais tawa !gāise ra !gau.

Xrat A *!khā!khāsenao-e xu i ge ra !āubasenhe i i:*

1. !nāu!ā hara !kharaga!nāgu !ān, xosan tsī !hohe rana;
2. !nuwi !kharaga xoa!gauga !kharaga !aromadi tsī khomai-aon !aroma, !gāsase, !ōrisase tsī !ho!nādana rase;
3. !gora!gā rase !oe!ā tsī gowa!ui!am !ansa !khō!gā hā !hunuma !ereams !kha !gui!nāgu !ān hīa !gom!gausa !gauba ūhān tsī !kharaga !am!larelgaugu tsī gowadommi !nā hāna;
4. dīlgaullgau !oa!amsase a !gāise !gao!gao ōa!nās !khāsiga, aillgaue hare tsī sisenūs !ans dis !nā tsī !khāti !nā !ansa mī-ai!ās !nā;
5. !hoa !gāsase, !gāi sisen!uib !kha tsī hō!āsens !kha.

Xrat C *!khā!khāsenao-e xu i ge ra !āubasenhe i i:*

1. !nāu!ā xoasa tsī !hohe ra !āna;
2. !nuwi !kharaga !aromadi tsī khomai-aon !aroma, !nīkhamikō !gāsasib tsī !ōrisasib !kha;
3. !gora!gā rase !oe!ā tsī gowa!ui!am !ansa !khō!gā hā !hunuma !ereamsa !nī khami i !gom!gausa !gauba ūhā !ān !ama hīa !kharaga !am!larelgaugu tsī gowadommi !nā hāna;
4. dīlgaullgau !gāise !gao!gao ōa!nās !khāsiga, aillgaue hare tsī sisenūs !ans dis !nā tsī !khāti !nā !ansa mī-ai!ās !nā;
5. !hoa !gāsase tsī hō!āsens !kha.

Xrat E *!khā!khāsenao-e xu i ge ra !āubasenhe i i:*

1. !nāu!ā xoasa tsī !hohe ra !āna;
2. xoa !kharaga !aromadi tsī khomai-aon !aroma, !nīkhamikō !gāsasib !kha;
3. !oe!ā tsī gowa!ui!am !ansa !khō!gā hā !hunuma !ereamsa !lōnōb di !gom!gausa !gauba ūhā !ān !ama hīa !kharaga !am!larelgaugu tsī gowadommi !nā hāna;
4. dīlgaullgau !khī!khīsase !gao!gao ōa!nās !khāsiga, aillgaue hare tsī sisenūs !ans dis !nā tsī !khāti !nā !ansa mī-ai!ās !nā;
5. !hoa !gāsase tsī !nī khami i hō!āsens !kha.

Xrat G *!khā!khāsenao-e xu i ge ra !āubasenhe i i:*

1. !nāu!ā !lōnōb di xoasa tsī !hohe ra !āna;
2. !nuwi !kharaga !gaugu ai !am!lāresa xoasa !āna !lōnōb di !aromadi tsī khomai-aon !aroma;
3. gowa!ui!am !lōnōb di !ān !ama hīa !kharaga !am!larelgaugu tsī gowadommi !nā hāna;
4. dīlgaullgau kaise !here !gao!gao ōa!nās !khāsiga, aillgaue hare tsī sisenūs !ans dis !nā tsī !khāti !nā !ansa mī-ai!ās !nā;
5. !hoa !gāsase tsī !nī khami i !lōnōb di hō!āsens !kha.

A #ÂKHAOB: HOAINĀ-AIXA KÕIGĀS #HAWEB – IGOWEINŌ IKHŌINAMIS (#Guro Di#hweb)

Sao ra kōlgās #hweb ge 5 Igōaga ūhā 2lī dīsa kōlgās laroma nī sisenūhe

lHarib	XOAGĀIGĀS/#GAOKHĀDI	IGōab
1	!Khōlnamis ge lgaisase khomailās ai a lammāisa tsī hoa #gaolkhādi dīs dide ra gowālī. Hoa lkhū#uisa lân ge lgau rase tsī #ōrisase lāixoa-ao-i di #hunuma mīdi lnā a sisenūsa. #Āllaemīdi (!khunisen ra mīdi tsī !garu#āibasengu) ge #hanuse tsī lgau rase lamllaresa tsī #gui!nāxa #āibasengu lnā sisenūsa, lgopellnō tsī māl!oagus !aroma.	5
2	!Khōlnamis ge hoa!nā-aixase khomailās ai a lammāisa nausa i loro!nā !nubusina hā xawe. !Nāsa lkhū#uisa lân ge lgāsase, #ōrisase tsī !naetisase lāixoa-ao-i di #hunuma mīdi lnā lgau rase !llkhā i as kōse a sisenūsa. !Khain ai i ge !lgau!lgausa hā lamllaresa tsī !gui!nāxa #āibasengu #āllaemīdi lkha a sisenūsa !khaisa, lgopellnōsa !lgaus !aroma.	4
3	!Gau!lgaun ge hā !khōlnamis !ās ai #āisa lammāisa !khais dina xawe i ge lgāsasib di !nubusiba hā. #Hunuma mīdi a sisenūsa xawe i ge lnī lāna loalū khomailāsa xū saogubese xoallnāsa. Ama !khain, #āilgaugu tsī mū#gāgu ge hoallae #hanu saogub lnā hā tama hā.	3
4	!Khain ai i ge !khō!namis lnā !ammāisa i a !khais !lgau!lgausa hā nausa i #hābasa tama !lī-i di #āilgaugu tsī gaxu !lguilāde hāse. !Khain ai i ge mīn tsī !garu#āibasenroga loalū khomailāsa xu ūsa.	2
5	!Khōlnamis ge lnāsa lamma !gāsa tama tsī khomailās ai lammāisa tama. Mīn tsī !garu#āibasenrogu ge hoallae loalū khomailāsa xu ūsa.	1
6	#Āi#am!khaisa ra sā tsī !gom !lnāulāsa. !Āixoa-ao-i ge khomailāsa loalū xoallnā hā.	0

B #ÂKHAOB: HOAINĀ-AIXA KÕIGĀS #HAWEB – DAOIGAUBA XOAS (#Guro Dī#haweb)

Khomais

Sao ra kōlgās #haweb ge khomais lāb 3lī dīs dīb 15 lgōaba ūhāba kōlgās laroma nī sisenūhe

l#Harib	XOAIGĀIGĀS/#GAOIKHĀDI	lGōab
1	!Ereams ge lgamsib lnās khomailāsa khomaisa lkhais lkhāsiba ra lgau. #Āilgaugu khomailās digu ge lgāsase tsī khora#uisase omkhāisa tsī #gālnāgu rase lereams lnā sisenūsa. lGau ra #ans ge l#hūi#uihe tsī #khālnā rase #āibasensa lgāsa kais laroma sisenūsa.	13 – 15
2	!Ereams ge khomais lkhāsiba ra lgau. #Āilgaugu khomailās digu ge harase tsoalnāsa xawe loasase omkhāisa tsī lkhōlgarasa tama hā. !Khain ais ge #ansa hoa!nā-aixase ra #khālnāse a sisenūsa.	10 – 12
3	lGaulgaun ge hā khomailās #khī#khixase khomaihe hāsa. lNī #āilgaugu khomailās digu ge sisenūsa xawe loasase omkhāisa tama hā. !Khain ais ge #ansa #khālnā rase sisenūsa.	7 – 9
4	Khomailās ge #here lgaub ai khomailkharusa. lNī #āilgaugu ge khomailās ai lgaolgaosa xawe #khī#khixase dīs ai dīloaloa tama hā lligu loalū lāsa xu ūsa xui-ao.	4 – 6
5	Khomailās ge #khari lnāulāb lkha khomailkharusa. Khomailās di #āilgaugu ge omkhāisa tama hā tamasa ka io #āi#amhe tama hā. lOro lnaellgaus ge khomailās tamasa ka io dīs lga dihe hā. #Gui lkhain ai loalū lāsa xu xoallnāsa.	1 - 3
6	!Ereams ge lgaellaresas khomailās tamasa ka io dīs lkha ūhā !khaisa lgau tama hā. #Āibaseno, #gaokorobe, loalū lāsa xu xoallnās ge hā.	0

Xoas

Sao ra kōlgās #haweb ge xoas lāb 3lī dīs dīb 5 lgōaba ūhāba kōlgās laroma nī sisenūhe

l#Harib	XOAIGĀIGĀS/#GAOIKHĀDI	lGōab
1	Gowab lereams lnā sisenūsab ge #ōrisa tsī #nuwikhāi rase sisenūsa. #Āilgaugu ge lgau rase, lgāi lgaub ai tsī #gomhe lkhā lgaub ai hoaraga lereams lnā a mī-ailāsa. #Oa#amsa lkhōlgaras xoalgaub dis. Māisaogub tsī mī-ailās ama lkhaidi, #āilgaugu tsī mū#gālgau digu ge lgāi lamllarelgau lnā lereams lnā #oa#amsase mālkharsa	5
2	#Āilgāsa lnōb di mīdilluib tsī #āibasengu ge a sisenūsa. Gowab lereams lnā sisenūsab ge #khanu tsī #hanu laromasa ūhā. Māisaogub tsī mī-ailās ama lkhaidi, #āilgaugu tsī mū#gālgau digu ge lgāi lamllarelgau lnā lereams lnā mālkharsa	4
3	Mīdilluib tsī gowabsisenūs ge lgau rase lnōb di #gālnāgu ra #āibasengu lnā sisenūsa. Xoalgaub di hō!ās ge soan lnāb #operasiba hā xawe hā. Nausas lereamsa hoa!nā-aixase !gāi saogub lnā xoasa, xawe i ge lamllareb lnā tsū xūna hā.	3
4	Mīdilluib tsī gowabsisenūs ge lnāsa lnāde #ōrisa xawen ge nēna lnaetisa lgaub lnā hā. Sisenxa xoalgaub lguib. lNubusin ge māisaogub lereams dīb lnā hā tsī i ge !khain ai khomailāsa xu loalū mīn tamasa ka io lgaru#āibasenga xoallnāsa.	2
5	Xoalgaub ge hoallae lgau tama hā tsī hoaraga xolās lnā lgāsa tama hā. lOro lnōb di #āibasen!nōaga ra sisenū. Gowab ge !aromas ai lamsase sisenūhe tama hā. !Amllareb lereams dīb ge lganlgexa tsī māisaogub ge lkhōlgarasase ra dīsā!nāhe.	1
6	!Ereams ge #āibasenlnā.	0

C #ÂKHAOB: GARU A XOASÏSENGU KÕ!GÂS (2# Di#hawe#)

Gowab ts# !Gaub

!Harib	Xoa!gã!gas/#Gaolkhadi	!Gôab	Khoekhoegowab !Õ-aisa Aillgaus
1	#Hunumâ a; mûnanai xa; !gâi sîsen#uiba ûhâ; #oa#amsa mîdilluib; !gapi mâ hâ !amllarelgau; kaise !gâi xoalgoradi; #oa#amsa hõ!âhesasib; !oa!û disâna ûhâ tama hâ	17 - 20	
2	#Âisa !khõ#gâ hâ gowab; #hanu sîsenûb #khoamîn dib; #hanu xoalgoradi; !gâi sîsen#uib; omkhâisen ra mîdilluib; loro disân.	13 - 16	
3	!Aromasa ûhâ, !gaellaresa !gâi#uisenlgau; !gâi !nõb di mîdilluib; !khõmâisa xoalgau xoalgoradi dib; disân ge hâ xawe ra !khâsiba !lgau	9 - 12	
4	!Oro !khâsiba ûhâ #âide !gâi#uis !aroma; #âusa mîdilluib; #khawusa xoalgoradi xoalgau; disân ge a !naetisa	5 - 8	
5	!Nâu!âhe !khâ, xawe !nîsi !gomse; supu #âibasengu a !nâsa; #gui kaise !gaisa disâna ûhâ	1 - 4	

!Khõ#gâb ts# !Amareb

!Harib	Xoa!gã!gas/#Gaolkhadi	!Gôab
1	!Khoaxa; #hunuma; mûmûsa !uru #âi#am!khais; mûmûsa ai!gûs; #gom#gomsa; !hûllaresa !amllarelgau; #oa#amsa !nâu!âs #âi#am!khais dis; !gupu ts# #gaolkhâsa gaxusiba !nâ tama hâ	17 - 20
2	!Naetisa !gaub xa !nâsa !nâu!âsa #âi#am!khais xa ûhâ; !uru #âi#am!khais ge !gâsa; #âidi ge !õ-aisa #âi#gæs !aroma !hûisa; #hanu !amllarelgau; kai lamma !gupu ts# #gaolkhâsa gaxusiba !nâ tama hâ	13 - 16
3	!Gâi !khâsiba ûhâ sîseni, !gâi !nâu!âs #âi#am!khais ts# #ûmâs di !harib dis; !khõllaresa !amllarelgau.	9 - 12
4	!Naetisa saogub !nâ hâ, hui!nâ ra !khaide !khõ#gâ hâse; !gâsasib a !khai !khais ge soan !nâ ra mûsen; !nîkhamakõ !amllarelgaua ûhâ.	5 - 8
5	!Khõ#gâb ts# #âilgaub ge a supu; saogub ge !lâposa tama hâ; !amllarelgaua ûhâ tama hâ ts#/tamas ka io omkhâisa tama hâ; !gui!gã ka !gui!gã ra.	1 - 4

D #ÂKHAOB: KÕIGÂS #HAWEB IGORA!GÂ RASE IEREAMS XOAIÂS DIS (3# D#hweb)

HIG4 XOAIÂN

!!Khã!!khāsenaon ge nî !!khã ín:

XIÂ1 khom #âibasens, loalû hâ #âibasens tsî lgamsib lnāmâb xoalân dib ai;

XIÂ2 dîlgau!!gau lgôalgâs tsâsin, tanisen!gaun tsî/tamas ka io #noagudi ra !gâi sîsen#uib lkha mālkharuhe lgausa;

XIÂ3 !hoa#harugu lgoralgâ ra, sausa tsî #ansa !khô#gâ hâ #hunuma !ereamde

IHarib	IGôab	Xoalgâlgâs/#Gaolkhadi
1	17 – 20	#Âilgaugu, #âi#am!khaidi, xoa-ao-i #âibasens, tanisen!gaugu, gowab, ts. !ln. ge ra lgora!gâhe; !khômâisa tsî !â tama hâse ra lgora!gâ kôlis !âs dis; lgoralgâs lâs dis, tsoa!nâ ra !!hûi#uis !!naellgaudi tsî !hoallnâdana ra !lgui!âs dîhe hâ !khaidi dis.
2	13 – 16	#Âilgaugu, #âi#am!khaidi, xoa-ao-i #âibasens, tanisen!gaugu, gowab, ts. !ln. ge ra !oe!âhe; lgausa #ansa !khô#gâ hâ tsî omkhâisa lgora!gâs !âs dis; lgausa, xoa!âsa !!hûi#uis !!naellgaudi dis hîa ra loasase dîhe hâ !khaidi #khâ!nâs.
3	9 – 12	#Âilgaugu, #âi#am!khaidi, xoa-ao-i #âibasens, tanisen!gaugu, gowab, ts. !ln. ge ra !lgui!âhe; #ansa !khô#gâ hâ lgora!gâs !âs dis; lgausa !!hûi#uis !!naellgaudi dis hîa ra dîhe hâ !khaidi #khâ!nâs.
4	5 – 8	#Âilgaugu, #âi#am!khaidi, xoa-ao-i #âibasens, tanisen!gaugu, gowab, ts. !ln. ge ra gowa#uisen #amhe; !oa!û hâ #âilgaub !âs xa !loa!nâsâ lgora!gâs lkha; û!oasa !!naellgaudi, xawe di ge !!naellgaude omkhâisa tama hâ.
5	1 – 4	#Âilgaugu, #âi#am!khaidi, xoa-ao-i #âibasens, tanisen!gaugu, gowab, ts. !ln. ge ra xoa#namihe; #gomhe !!khã #âilgaugu !âs #ama dîhegu ge !loa!nâsâ; loro sîsenûs !!naellgaudi dis.
6	0	Mâ#gâsa xûn ge !gôaba mâhesa anu tama hâ.

E #ÂKHAOB: KÕIGÂS DAO#GAUB SKOLI AI RA DĪHE IÂB DIB (4 & 5 Dĭ#hawekha)

!HAO!NÂSIB & !HÛHÂSIB: XOASA #GUI#AMS SĪSENNI

SĪSEN#UI#GAUB

!Aelgora#gās

!Gui#ams sīsenni (Skoli tawa ra dīhe !hara!âis) ge !gam#i terms di lams ai nî dītoahē.

Ôa!nâs

!Âixoa-aon ge !hao!nâsi #nuwixū-i, aillgause kurusa xū-i, !naetsana-i, #nāb, !gau#uis, !haolhaosa khoen tamas ka io xūn, #nūi#gā-i, !hao!nâsi #ans, #âilgaugu, xoa#ans di sīsenni, ts. !n., nēn hoana !gau!nâ-ao-i !kha hâ !gam#larses tsī !nâugus !nâ-ū. !Nās khao!gā i ge !âixoa-ao-e #ansa nē !hao!nâsib di kurusa xū-e #ama ra !haolhao, !am#larersa dīdi tsī !gūbadi xa ra daollgauhese. !Âixoa-ao-i ge !nās khao!gā haresa #ansa nî tosa!nâ!oe!ā tsī !am#lareba nî xoa (tamas kai o !nuriba) hîa a !laupexa 700 – 1000 mīdegaxuba, nēs ge #khâ!nâ ra #khanina !lara#ui hâsesa, aillgause !khō!nâsa !sigu, xoa#uisa !gam#laredi, !naellgaus !urudi, ts. !n. !naka mâ aillgaus !gui#ams sīsenni lapellguib dis !ga kō re.

!GUI#AMS SĪSENNI !APE!GUIB			
!Âixoa!gao!khaib lons:		!Âixoa!gao!khaib !gôas:	
!Âixoa-ao-i lons:		!Âixoa-ao-i !gôas:	
!Khâ!khâ#gakhâib xoa#ams:		!Khâ!khâ#gakhâib !gôas:	
!Âi!âs lons:		!Âi!âs !gôas:	
!Âis saogub:	#Nū!nâiseb/!Hō#gæb 20.....		
Xoa#ams ôa!nâs !hoa#ams dis:			
Dana !gūbas/!aromas:			
Dīlgaugu hares tsī !oa!âs #ans digu:			
#Gaekhâib !urudi dib (nēn ge saridi, !lâudīna !haos, !gam#laredi, ts. !n. !khō#gā !khâ):			
!Âixoa-ao-i xoa!gaos: Datoms:			
!Gau!nâ-ao-i xoa!gaos: Datoms:			

Ai#hawe

Nē ǀgui#ams siseni (skoli tawa ra dihe !hara!âis) dib ge !âixoa-ao-i di lons, datoms hîab ge lapellguiba xoa!gaohes, datoms hîab ge siseni dîtoahes, xoa#ams, !gara!âs ǀgau!nâ-ao-i dis nē siseni a !âixoa-ao-i di #hunuma sisen !khais dis tsî !nubu gowa#uisens ǀgau!nâ-ao-i dis hîa ra mǎhesa !gôaba ǀapollapo!nâhes. #Hâ#hâsa i ge a ǀgau!nâ-ao-i ra dî gowa#uis nî !hara!âis #gaolkhâdi !gôab ǀnôb !aroma mǎsa di !oa dihe !khaisa.

Aillgaus: Ai#hawe - Skoli tawa ra dihe lâilâs (ôalnâs)

!Âixoa-ao-i lons:

!Âixoa-ao-i !gôas:

Datoms lapellguib xoa!nâs dis:

Datoms dîtoasa ǀgui#ams #khanib ra mǎ#gâhes:

Xoa#ams/kurusa !hao!nâsixū-i:

KAI !GÔAB

ǀGau!nâ-ao-i gowa#uisens:

ǀGara!âs ǀgau!nâ-ao-i dis: Tita ge ra !gara!â ôa!nâs !hao!nâsib #nuwixū-i dis ge !âixoa-ao-i xa ǀhûihe !khaisa ti lkha ge hâ i !hoallaredi khao!gâ, tsî ta ge !âixoa-ao-i mû#amsa ǀGui#ams Siseni ǀApellguiba ta ge xoa!gaollnâs kōse. Xoa!gaollnâs khao!gâ ta ge ǀguis khami i !arufi hâ hui-e mǎ tama hâ, tsî i ge nē lams ai go mǎ#gâhe siseni (hîa #hunuma ǀGui#ams Siseni ǀApellguib, xoa!gaosa tsî datomsa !khō#gâ hâ) ti #ans kose, hoaragase a !aixoa-ao-i di siseni di hunuma sisen.

ǀGaulnâ-ao-i lons:

ǀGaulnâ-ao-i xoa!gaos:

Datoms:.....

!Augaba xu hâ kô!gâs

!Âixoa-ao-i ge !lgâ!lnâba luni !amllareb (tamas ka io !nurib) xa nî dî tsî !nâs khao!gâ #hunumaba !gau!nâ-ao-e nî mã î i kô!gâ !gau ra (xoallguisa) kô!gâ#haweba ra sîsenûse. Nê kô!gâsa !amllareb (tamas ka io !nurib) ge !nâs khao!gâ DNEAs !ga !augaba xu kô!gâs !aroma nî sîhe. !Augab kô!gâ-aon ge !gû!gâs !aroma !nîkhamakô !amllaregu (tamas ka io !nuriga) mã xoa!nâ!khaib hoaba xu ra !lhûi#ui, tsî i ge nê !amllaregu (tamas ka io !nuriga) ra kô!gâhe nê !gôaga !lapollapo tamas ka io #hâbasa i karao unu!nâs !aroma. #Hâbasa a !khais ge xoa!gao!khaidi nî #ansa !gui#ams sîseni (skoli tawa ra dîhe !hara!âis) ge !hoas tsî !gâs di !âis !nâ !khôbasen hâ tsî !khâti !gora!gâ rase !ereams !ân ais tsîna.

!Hûi#uis dî!gaub

!Augab kô!gâ-aon ge hoa !khâsiga !khô#gâ hâse !lhûi#uisa nî dî mã !âixoa!gao!khaib di !âixoa-aona xu. !Hoa#am!khaidi aillgauxe !hao!nâsib !khaidi hîa ge ôa!gaohedi tsîn ge nî kôlihe nê !lhûis ga dîheo.

!HARA!ÂIS

!Gaolguigu

Hoa!nâ-aixa dî!gaub !hara!âis dib ge a !gâi!gâba !lgûbas di. !Âi-aon ge loasa !nôb mãhe !khâ !gôagu dîba nî sîsenû. !Nâ-amagan nî !âixoa-aona tsûna dî tama is !aroma !gui loasa !gôaba hō tamas ge; !âi-aon ge !âixoa-ao-i go dî !gaub tawa ra !gau !gôaba nî mã. !Gâi!gâis hîa !gapi tsî #am sî!nâs !kharaga #gaolkhâdi !hara!âis didi dis ge û!oasa. !Augaba xu hâ kô!gâs !nâ-û i ge kai !gôab mã !âixoa!gao!khaib dib tawa unuhe !khâ kaise karosa tamas ka io !khomxa!nâ !hara!âis ga !âi-aon xa !âixoa-aon !oagu dîhe hâo.

!Hara!âis #gaolkhâdi

Sao kô!gâ#haweb ge ra sîsenûhe:

A Tafeli: !Gui#ams Sîsenni (Skoli tawa ra dthe !hara!âis) – !Hara!âis Kô!gâ#haweb 20 !gôab (4! Dî#haweb)

!H!G5 !GAE#ANS

!Hao!nâsib tsî !Hûhâsib: Xoasa !Gui#ams Sîsenni

!Khâ!khâsenaon ge nî !khâ in:

!G1 dî ôa!nâde, !haolhao, !oelâ, !gora!gâ tsî mâi-ailâ !haolnâsill!gâ!uisende xu go harehe xûn/#ans #ama

!G2 !gâ!ui #ansa !khô#gâ hâ tsî !gau hâ !ereamde !kharaga !haolnâsill!gâ!uisendi #ama xoab !nâ

!G3 #nuwi #hunuma !ereamde !haolnâsib !gâ!uisendi xu ge !haolhoahe #ans #ama.

!Harib	!Gôab	Xoa!gâ!gâs/#gaolkhâdi
1	17 – 20	#Oa#amsase !ammâisa ôa!nâs !aromas tsî dîdi (!lgûbadi) ai; #ôrisa sîsenûs harehe hâ #ans dis; !naell!gauhe i ge ra haresa #ans !ga #âilgaugu tsî !nâ!âhe !gauga #khâ!nâs !aroma; !nurib !amkuse !amllaresa tsî #hunuma !ereamdi hâ ra !gâ!uihedi ge haresa #ansa xu omkhâisa.
2	13 – 16	!Gâise !ammâisa; ôa!nâs !aromas tsî dîdi (!lgûbadi) ge !gâsa; #hâbasa #ans ge harehe hâ tsî ra !naell!gaufihe !hoa#ams !nâ; #âilgaugu tsî !nâ!â!gaugu ge ra !gora!gâhe; !nurib ge !gâise !amllaresa tsî i ge ra dîtsâhe #hunuma !ereamde haresa #ans !kha !gaellaresa.
3	9 – 12	!khâ !ammâisens ge ôa!nâs !aromas tsî dîdi (!lgûbadi) ai hâ nausas nêsa !nâ kôse !gâsa tama hâ xawe; haresa #ans ge hoallae ôa!nâs !aromas tsî dîdi (!lgûbadi) !kha !hûllae tama hâ; !khain ai !gui gu ge #âilgaugu tsî !nâ!â!gauga #âunase ra !gora!gâhe; !nurib ge !gâ!âu tamase !amllaresa xawe soan !nâ di ge #hunuma !ereamde ra !gau.
4	5 – 8	#Khawusa !ammâisens ge ôa!nâs !aromas tsî dîdi (!lgûbadi) ai hâ; haresa #ans ge !nôb !nâ a !nubu tsî ôa!nâs !aromas tsî dîdi (!lgûbadi) tsîna gowalî tama hâ; #âilgaugu tsî !nâ!â!gauga ge #âunase !gora!gâhe tama hâ tsâse !nubusib haresa #ans dib xa !aromahe hâse; !nurib ge !nâsa lamma !gâ!âu hâse !amllaresa tama hâ tsî i ge !nî #hunuma !ereamde haresa #ans xa #khâ!nâhe tama hâ.
5	1 – 4	!Ammâisens ôa!nâs !aromas tsî dîdi (!lgûbadi) ai hâs ge kai lamma a !khai; haresa #ans ge kai !nôb ai ôa!nâs !aromas tsî dîdi (!lgûbadi) tsîna gowalî tama hâ; !nurib ge !nâsa lamma !gaebas tamas ka io xoa!âs !guisa ra hî tsîs ge haresa #ansa !gora!gâhe tama hâ; !nurib ge !gâise !amllaresa tama hâ tsî i ge kai !gôab di #hunuma !ereamde haresa #ans xa #khâ!nâhe tama hâ.
6	0	Mâ#gâsa xûn ge !gôaba mâhesa anu tama hâ.

!GÂS TSÍ !HOAS !ÂIS

MŪ+AMS

!Aeba lgora#gās

!Hoas tsí Khomais di !Âis ge !lkhâba kai !âis di tsoatsoas ai!â nî dihe. Ti dīs ge #âuna !laeba ra mā !augab kō!gās !aroma ra sî#gāhe xūna sīs !aroma. !Âixoa!gao!khaigu ge nî mīlgui mā !laeb ai tsí mǎpas !âisa nî dihe !khaisa.

!Âis di dī-ūxūn

Nē !âis ge dī#hawe-e ūhâ tama hâ. !Hara!âis di #gaolkhādi tsí Amke-aibe !Hara!âis !Khō!namis Xoa#gā!nā#hawe (OASFi) (*Oral Assessment Summary Form, OASF*) ge supuse nî hōhe !lkhā !âixoa!gao!khaigu tawa. CDgu tsí digital !khō!nā-ūxūn lguin ge nî sisenūhe. !Gana!khō-ūdadi kasetgu ge !arufi ū!oasa tama hâ.

!Âi-aon

!Khālkhā!âb di !gau!nā-aon ge !âisa dīs di !ereamsa ūhâ. Nausa dihe !lkhās ge !âixoa!gao!khaigu !âi-aon !lgu !âixoa!gao!khaib di tama hân hîa !gau hāse a !lkhālkhā#uisa tsí #âuna #an tsí hō!âsa ūhâna !âisa dī kai !lkhā !khaisa. !lkhā i apa i ge !âixoa!gao!khaiga ra lapemāhe lgui !âi-ao-i lgui-e sisenūsa !nās ra lgui lgaub ai-ā !khōlgarasa dīlgaub !âis diba supusupu xui-ao.

!Âixoa-aona !gana!khōs

!Âi-aon ge hoaraga !âixoa-aon **A !Âb tsí B !Âb** dina nî !gana!khō. #Khuwixa !khain ge hoa !nādi !aroma nî #gōsenhe tsí i ge !gā!hūb !nā ra hâ #khuwiba !gana!khōde xu nî !lra#uihe. #Hābasa i ge a !gana!khō-ūxūna aibe !âisa.

!Âixoa!gao!khaib !Ons : Tsaarab !Gapiskoli
!Âixoa!gao!khaib !Gōas : NA 123
!Âis : NSSCO #Guro Gowab Khoekhoegowab !lkhākhā#gāekhāib, 4lī !Âb - !Hoas tsí !Gās di !Âis
!Âi-ao-i !Ons : !Gsb. !Oamā Xam!gaoseb
!Khābtsēs : 4 Taral!khūmū!khāb 2020

Mā !lkhālkhāsenao-i hoa-i ge sao rase !âi-ao-i xa nî mǎi-ai!âhe:

!Khālkhāsenao-i !Ons : Anmīre #Nūseb
!Khālkhāsenao-i !Gōas : (aillgaus) 0312

!Ams !khō!nās dis tawa i ge !Âi-ao-e !gāsase nî mī: !AMS !GANA!KHŌS DIS.

Aillgaude !hūi#uis di dīlgaub

Kaise i ge a #hā#hāsa !hūi#uisa aillgaudi hoaraga māsa !gōagu ge !âixoa!gao!khaib tawa māhe lgauba nî #nū!khaebas ase !gaullgau !khaisa. !Nā-amaga ge nē !hūi#uisa aillgaude hoa !âixoa-aon di !kharaga !lkhāsigu di !nōba nî #nū!khaeba. #Khari !âixoa!gao!khaigu hîa 10s xa loro !âixoa-aona ūhāgu ge hoaraga !âixoa-aona !hūi#uisa aillgaudi !nā nî !khō#gā, !nās ge ra #âibasen hoa !âixoa-aon ge a !hūi#uisa aillgaudi !kha lguitikō ti. !Hūi#uisa aillgaudi 10 tsí !nāsa !âixoa-aona ūhān ge lorodomma 10 !âixoa-aona nî !hūi#ui. Nē luni go mīhen tawa i ge !hūi#uisa aillgaudi hoan di !âisa !gōaba xu !hūihe tsí nî !khara CDb ai #huwilnāhe. !Âixoa!gao!khaigu ge hoaraga !gana!khōdi di !lgā!nāb tamas ka io hoa !gōaga lorodomma !nona kuriga nî sǎulgara.

!HARA!ÂIS

!Gao!lguigu

Hoa!nā-aixa dīlgaub !hara!âis dib ge a !gā!gāba !lgūbas di. !Âi-aon ge loasa !nōb māhe !lkhā !gōagu diba nî sisenū. !Nā-amagan nî !âixoa-aona tsūna dī tama is !aroma lgui loasa !gōaba hō tamas ge; !âi-aon ge !âixoa-ao-i go dī lgaub tawa

ra lgau !gôaba nî mã. !Gâi!gâis hîa lgapi tsî #am sî!nâs !kharaga #gaolkhâdi !hara!âis didi dis ge a û!oasa. Kaise !âixoa-aon tawa #hâ#hâsa !khais ge !GUI !GAUB ai !âisa dîsa. !Augaba xu hâ kô!gâs !nâ-û i ge kai !gôab mã !âixoa!gao!khaib dib tawa unuhe !khâ kaise karosa tamas kai o !khomxa!nâ !hara!âis ga !âi-aon xa !âixoa-aon !oagu dihe hâo.

!Hara!âis #gaolkhâdi

Sao ra kô!gâ#haweb ge nî sîsenûhe:

B Tafeli: A !Âb Mâi-ai!âs 10 !gôab (5! Dî#haweb)

!Harib	!Gôab	Xoa!gâ!gâs
1	9 – 10	!Khaellnâ ra #oa#amsa mâi-ailâsa #khanusib !kha, mã#oa hâ #ans tsî #âilgauba ra !lgau#uise. Kaise !gâi #ôrisasiba ra !lgau, loro dîsân !kha; #gom!gâsens !kha ra !hoa #gom#gomxa #gai#uilgaub tsî !lgawib !kha; !gapilgau tsî !gom!gausa gowasîsenûs hîa #khoamîxalnâ tsî #khôde ûhâ; sîsenû ra !khû hâ tsî #gui!nâgu mîdilluib tsî !nî !am!larelgaugu tsîna !khâsib !kha.
2	7 – 8	!Khaellnâ ra kaise !gâi mâi-ailâsa; !gâi#âu hâ #ans tsî #âilgauba ra !lgau#uise; !gâi #ôrisasiba ra !lgau, loro dîsân ge !gom!gâxa #âibasenga sîsenûs !nâ hâ; #gai#uilgaub tsî !lgapiga ra !nâsa !laeba #hanuse sîsenû; !nî !laega #gui!nâxa #âibasenga sîsenûsa ra dîtsâ; sîsenû ra #gui!nâgu mîdilluib tsî !nî !am!larelgaugu tsîna !khâsib !kha.
3	5 – 6	!Khaellnâ ra !luru !khaidi mâi-ailâs dide nausa #gao#gao!nâsa !khain ai #hâbasa xawe. !Gâsa haisi-amsa ra !mâkharu dîsân ka hâ xawe; #gai#uilgaub ge !nâsase a #hanu; !gau ra xawe supu gowasîsenû!gauga ra sîsenû; supu gowab !am!larelgaugu tsî #âibasenga ra sîsenû.
4	3 – 4	!Khaellnâ ra !nî supu #ans tsî #âilgauga !khaidi mâi-ailâsa xawe !gaisase #gao#gao!nâhes ai ra !gâbasen. #Gui dîsân !kha ra !hoa tsî !nâkôrobe dîsâna dî; dîtsâ ra #hanuse mîde #gai#uisa; mîdi tsî !garu#âibasenga ra !khô!khuni; loro mîdilluib tsî mîdi tsî !garu#âibasenga ra !gui!gâ ka !gui!gâ.
5	1 – 2	!Khaellnâ ra kaise loro #ans !kha mâi-ailâsa hîa !nâsa !laeba !hoa#am!khais tawa !gau tamase. #Gui dîsân !kha ra !hoa; #gai#uilgaub ge !nâulâhesa; kaise loro mîdilluib, !guilguibe mîdi tsî !garu#âibasenga ra !nâsase sîsenû.
6	0	Îbe hoan xa supu !gaub ai tamas ka io !gau tama #ans #amas tsîna !hoa#harugu !loa. Mûmûsa !khâsib tamas ka io #ans gowab dis ge a !khai.

C Tafeli: B !Âb !Gamlares 20 !gôab (5!i D!thaweb)

!Harib	!Gôab	Xoa!gâ!gâs
1	17 – 20	Mâsenxase ra !lhao !hoallares !nâ; ailgauba ū tsî ra !hoallaresa !khôlgara; !hoa!am!khaisa khora!ui tsî !gâ-aona xu khom!amde !gae!ui !khâ; !li-i !lgu!ams sîsenna !am!gâ!nâgu !âi!am!khaidi tsî !lhôgu !nâ !oa!amsase khora!ui !khâ; !gâ-oan dîdi tsî mî!nâbahes ai !gâbasen tama hâ; khora!uisa !nôb gowal!hoalgaugu dîsa ra sîsenû, aillgause !ôb, !gan!hôs, !âi!nûilkhâs tsîna !ôrisase tsî !oa!amsase ra sîsenû; !gâsase tsî !gom!gâsens !kha harase dîna ra !eream; !khara mû!gâlgaugu tsîna ra !âi!gâ ka !âi!am; mû!gâlgaugu â-e !noaba tsî omkhâi !khâ
2	13 – 16	!Hao ra !hoallares !nâ; !lgau!lgau !hoallaresa !khôlgaras dis ge hâ tsî !nî !laega !hoas ailgauba ū !khâ; !nâsa dîn tsî !lgoa!uide !gâsa tsî !nâ!âsâhe !oase ra !eream; !gâi dîtsâdi !kha !li-i !lgu!ams sîsenna !am!gâ!nâgu !âi!am!khaidi tsî !lhôgu !nâ !oa!amsase khora!ui !khâ; dîtsâ ra !i i tã !gâ-oan dîdi tsî mî!nâbahes ai !gâbasen; !gâi !nôb gowal!hoalgaugu dîb, aillgause !ôb, !gan!hôs, !âi!nûilkhâs, ts.!!n. tsîna !hanuse ra sîsenû; !gau rase tsî khora!uisase ra dîna !eream; !nî !laegu ai ra !khara mû!gâlgauga !âi!gâ ka !âi!am; mû!gâlgaugu â-e !noaba !khâ.
3	9 – 12	!Gao!gaolnâhesa !hâba hâ !hoallaresa !khôlgaras !aroma; !hoa!am!khaisa !âuloa hâse ra gowal!; !nâsa dîn tsî !lgoa!uina !nâulâhe !khâse ra !eream; !nî !laega !gâ-oan dîdi tsî mî!nâbahes ai ra !gâbasen; !gâi dîtsâdi !kha !li-i !lgu!ams sîsenna !am!gâ!nâgu !âi!am!khaidi tsî !lhôgu !nâ !oa!amsase khora!ui !khâ; gowal!hoalgaugu, aillgause !ôb, !gan!hôs, !âi!nûilkhâs tsîna !hanu tsî !gau rase ra sîsenû; !li-i mû!gâlgauga ra !gâi!ui; !nî !nâde mû!gâlgauga ra !noaba.
4	5 – 8	!Nî !laega ra !gan!gê tsî loro !hausib !kha gowaba sîsenû; !nî !âilgaugu ge !hoa!am!khais tawa ra !gau; loro dîn tsî !gao!gaolnâde ra !eream; !gâ-oan dîdi tsî mî!nâbahes ai ra !gâbasen; !gao!gaolnâhesa !hâba hâ !li-i !lgu!ams sîsenna !am!gâ!nâgu !âi!am!khaidi tsî !lhôgu !nâ khora!uis !kha; kaise loro sîsenûb gowal!hoalgaugu dîb, aillg. !ôb, !gan!hôs, !âi!nûilkhâs, ts.!!n.; !nî khama !âi!basensa mâ!kharu !khâ.
5	1 – 4	Kaise ra !gan!gê tsî !hao tama; kaise !nubuse ra !eream xawe !gâsa tamas ka io !khô!laesa tamase; !eream !loa a dîn tsî !lgoa!uina; kaise !gaisase ra !gâ-oan dîdi tsî mî!nâbahes ai !gâbasen; !laupexa dî !loa !li-i !lgu!ams sîsenna khora!uisa; gowab !hoalgauga sîsenû !loa, aillg. !ôb, !gan!hôs, !âi!nûilkhâs, ts.!!n.
6	0	!Gôaba mâbahe !khâ xû-i !khai.

!Gui !harib ai !âide hoa !âixoa-aon !aroma !guilguis

!Âixoa-aon ra !âis !nâ dī !gaub ge kaise !gaisase !âis ra dīhe !gaub ai !gâbasen hâ tsī !khāti mā !harib ai i !âi-ao-e dīde ra dīsa. !Nā-amagan ge !âi-aona nī !lapollapo hoaraga !âixoa-aon (hoa !âi-aon tsī gowaga !khō+gā hāse) nī !guitikōse !gom !gaub ai dīna dīhe !khaisa.

!Gās !gam!ares !nās

!Âis ra !līn dī !hoas !khāsiga !âi !khais ai #âisa #nūi !khais osen ge !âixoa-aona !līn dī !gās !khāsigu tsīna nī dī!gaullgau. !Gās ge a ū+gā ra !khāsi tsī dī#ui ra !khāsikha !hoas tsī xoas dikha !nâ-ū !gui !âihe !khā. Nē soab ais ge !hoas !nâ-ū ra !hara!âihe. !Hara!âis #gaolkhādi !oan ge !âixoa-aona nī:

- !eream !gāsase tsī hō!âsens !kha dīn ai tsī khora#uisase
- #âi!gā !nī hā mū+gā!gauga
- mū!ā #gan!gāsa #âibasens tsī tsāsende

Nē !âixoa-aon ge !gān ka, o nī dī !khā. !Nā-amaga i ge !âi-ao-e ra #gaolkhāhe i i dīna dī !gam!ares !nā !gās !khāsiba !âis !aroma. !Apemāhe ras ge !âi-ao-i nī dī i ra !laeb ai māsiga mīdi tsī !garu#âibasengu !kha #nuwisa, hīa nī !âixoa-aona !khā kaibasa in “mū!ā #gan!gāsa #âibasens tsī tsāsendi”, !âixoa-aona taotao tamasa ka io !gai !nāb !nā mī tamasa.

!Apemāhe i ge ra !hoallares nī mī-ai!âs dī khora#uisa tsī mī-ai!âhe ge xūna danasa xu !khaellnā tide !khaisa.

KŌ!GĀS**!Aromas kō!gās**

Kō!gās dī !aromas ge !lapollaposa hoa !âixoa!gao!khaigu nī !âisa xoallguisa #gaolkhādi !oa dīsa tsīs nī !âisa !gui tsī #gom!gāhe !nōllguib ai dīhe !khaisa.

!Ammāisens kō!gās ai

Kō!gās ge māhe ge !nā !ō-aisa xoa!gao!khaib tawa !gōagu ai a !ammmāisa tsī !lgau!nā-ao-i hīa !âisa dī-i ais ose. Nē !gā!hūb ai !gao!gaosase i ge #hābasa !lgāu!nābe kō!gās nī !nā !âixoa!gao!khaigu hīa !guis xa !nāsa !lgau!nā-aon ge !âsa dī tawa dīhe !khaisa.

!Gāu!nābe ra dīhe kō!gās

!Guis xa !nāsa !lgau!nā-aon (tamas ka io !âi-aon) ga !âisa !gui !âixoa!gao!khaib tawa dī hāo, o i ge-#hābasa hoaraga !gōagu nī !gui!nāxasib !aroma !gui !gaub ai !lgāu!nābese kō!gāhe !khaisa. dī ge !lhūi#uisa aillgaude, !guitiko !gōab !nā, !gōan hīa ge hoaraga !lgau!nā-aon xa !âihena nī !khō+gā. Nēs ge Dana-i !nā Gowagu !Âb dī-i !nā skoli tamasa ka io !âixoa!gao!khaib dī-i, tamasa ka io !lgāu!nābe kō!gās !Hoas tsī !Gās !Âisa dīs !aroma !lgaumāisa !lgau!nā-ao-i xa dīhe !khā. Nē !lgāu!nābe kō!gā-ao-i ge nē !gōaga !gapilgapi tamasa kai o #am#am !khā tsīs ge !nāsa supu-aise tamasa ka io !khōse kō!gās !âisa gere dī !lgau!nā-ao-i dīs ai !gâbasen hā. !Gāu!nābe kō!gā-ao-i ga !hara!âis !kharaga !gaugu ai tsī !gui !laosa !gau!nōab ai !gui dīsa tama ti a hō#ui, tsī i !nā-amaga unusa dīs xa !gombahe ti, o i ge !lī-e !âis nī !khawa dī!gāhe !khaisa aollgui !khā.

!Augaba xu hā kō!gās

!Augaba xu hā kō!gās ge !Direktorats !Hūb !Âidi tsī !Hara!âis dīs (DNEAs) (*Directorate of National Examinations and Assessment, DNEA*) xa nī dīhe. !Gam!nāgu CDkha ge DNEAs !lga nī sihe: (i) Hoaraga loasa !gōab tsī !gūllare ra Amke-aibe !Hara!âis !Khō!namis Xoa+gā!nā#haweb (OASF) (*Oral Assessment Summary Form, OASF*). Nēs ge ra dīhe !onkhaosiba !lra#uis !aroma, hālaro ra !lhūi#uisa aillgaudi nī #hābahes karao. (ii) !Guri hā CDb !lhūi#uisa aillgaudi !âixoa-aon dīb hīa !gāsase “!HŪI#UISA A!lGAUDI” ti saosab !kha.

!Nuri-oas

Hoa!nā-aixa !nurib !Hoas tsî !Gâs !Âis dib xōlkhā i ge !guilguibe !nuriga mâ !âixoa!gao!khaib hoaba !nubuse !âidi !nurigu ga #oaxahes khao!gâ ra sîbahe. Nē !guilguibe !nurigu !augaba xu hâ mû#am ra !âi-ao-i digu ge sao ra !khaidi ai a !ammâisa: !gâisib !gana!khōdi dib, !hûisa aillgaus, dî!nâ !gaugu, !hara!âis tsî !nî hâ hoa!nā-aixa gowa#uisendi hîa ra #hâ#hâsase !augab di !âimû#amao-i xa mûhedi.

!Âi-aona !gora!gâs

!Augaba xu hâ mû#amao-i ge hoaraga !âi-aon hîa ge !âisa gere dîna !hara!âi tsî xradgu !nâ nî !gora#gâ. Nēs ge !gōsase a #hâbasa !âi-aon hîa huiba #hâba hâna mû#nûilkhā tsî !arulî !lkhā!lkhākhaîs !aroma.

The National Institute for Educational Development

P/Bag 2034

Okahandja

NAMIBIA

Telephone: +264 62 509000

Facsimile: +264 62 509073

E-mail: info@nied.edu.na

Website: <http://www.nied.edu.na>

© NIED 2018